

YSTÄVYYS, YHTEISTYÖ JA HYVÄ VANHEMMUUS

Kartoitus Espoon kaupungin ekaluokkalaisten, sekä heidän vanhempinsa kokemuksista lapsen ensimmäisestä kouluvuodesta ja vanhemmuudesta lapsen ensimmäisen kouluvuoden ajalta.

Heidi Kaipainen ja Mari Ryytänen
Opinnäytetyö syksy 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä,
Järvenpää
Sosiaalialan koulutusohjelma
Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + Diakoni

TIIVISTELMÄ

Kaipainen, Heidi ja Ryytänen, Mari. Ystävyyt, yhteistyö ja hyvä vanhemmuus. Kartoitut Espoon kaupungin ekaluokkalaisten, sekä heidän vanhempinsa kokemuksista lapsen ensimmäisestä kouluvuodesta ja vanhemmuudesta lapsen ensimmäisen kouluvuoden ajalta. Diak Etelä, Järvenpää, syky 2011, 74 s., 3 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, Tutkinto: sosionomi (AMK) + diakoni

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kartoittaa vanhempien odotuksia ja kokemuksia lapsen ensimmäisen kouluvuoden ajalta Espoon viidessä eri yhteistyökoulussa. Lisäksi opinnäytetyössä tutkittiin vanhemmuuteen liittyviä asioita, sekä lapsen ajatuksia ensimmäisestä kouluvuodesta. Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Lapsen ääni-kehittämishjelman kanssa. Työstä saatuja tuloksia tullaan hyödyntämään tulevaisuudessa kehittämishjelman sisällä.

Tutkimus on toteutettu kahdessa eri vaiheessa. Syksyllä 2010 on toteutettu ensimmäinen kysely viidessä Espoon eri alueen koulussa ja keväällä 2011 on tehty toinen kysely samoissa kouluissa ja luokissa. Kyselylomakkeet rakennettiin hankkeen puolesta ja tehtäväksemme jäi tulosten purkaminen ja analysointi. Kyselylomakkeet sisälsivät sekä kvantitatiivisia, että kvalitatiivisia kysymyksiä. Tulokset koottiin kvantitatiivisten kysymysten osalta Spss-ohjelmalla. Kvalitatiivisten kysymysten koostamiseen käytettiin taas sisällönanalyysiä.

Tutkimuksessa saatiin kattavasti tietoa siitä, mitä vanhemmat odottivat kodin ja koulun väliseltä yhteistyöltä, sekä millaisia kokemuksia heille oli muodostunut yhteistyöstä lapsen ensimmäisen kouluvuoden aikana. Lisäksi saimme paljon arvokasta tietoa vanhempien omista ajatuksista liittyen vanhemmuuteen sekä lasten ajatuksista liittyen esimerkiksi kaverisuhteisiin ja pelkoihin. Kyselylomakkeet eivät olleet keskenään identtisiä, mutta pystyimme kuitenkin tekemään vertailua ja analysointia monien kysymysten osalta.

Opinnäytetyön johtopäätöksenä voimme todeta vanhempien olleen verrattain tyytyväisiä opettajan kanssa tehtyyn yhteistyöhön. Vastausten pohjalta voimme kuitenkin myös todeta, ettei yhteistyön määrä nykyisellään ole riittävää vanhempien mielestä. Opettajalla ei ole tarpeeksi resursseja kohdata vanhempia esimerkiksi riittävän usein kasvotusten, mikä kuitenkin olisi monen vanhemman mielestä erityisen tärkeää. Yhteistyötä tulee tiivistää jatkossa entisestään ja siihen kohdennettavia voimavaroja lisättävä lapsen edun nimissä. Vanhemmuuden osalta tulokset olivat hyviä ja vanhemmat kokivat yleisesti olevansa hyviä vanhempia ja heillä oli hyvä suhde omaan lapseensa. Lasten kysymyksistä selvisi, että suurin osa suhtautui positiivisesti koulunkäyntiin ja heillä oli oman kokemuksensa mukaan riittävästi kavereita. Huolta herätti kuitenkin esimerkiksi kiusaamiseen ja pelkoihin liittyvät asiat.

Asiasanat: kasvatus, kodin ja koulun yhteistyön vuorovaikutusmalli, vanhemmuus, perusopetus, kodin ja koulun yhteistyö perusopetuksessa.

ABSTRACT

Kaipainen, Heidi and Rynnänen, Mari. Friendship, collaboration and good parenting. Parents' expectations and experiences of collaboration between school and homes within the child's first school year in Espoo area. 74 p.3 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, Fall 2011. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

Each year approximately 60.000 children start their school life by entering the first grade in comprehensive schools around Finland. Stepping into school life is not always easy and often takes time to adjust. In order to support a child in school life at its best, collaboration between school and homes is highly needed. Without a proper support it is almost impossible for a child to succeed in school work and do well physically.

The goal of this thesis was to investigate parents' expectations and experiences in terms of collaboration between school and homes in five schools around the city of Espoo. We also investigated some themes that dealt with parenthood. Furthermore we wanted to find out what the children themselves had to say about their feelings concerning their first year at school. This thesis has been made in collaboration with A child's voice (Lapsen ääni) development project. A child's voice project had already collected one set of results in fall 2010, but the results had not been analyzed by anyone. A new inquiry was sent to schools in spring 2011 and our mission was to combine the results from both of these inquiries. Altogether over 400 questionnaires were sent to schools with the return percentage of 69. Both quantitative and qualitative methods were used in this study. SPSS- program was used in order to combine the quantitative data and content analysis in qualitative questions.

The results indicated that parents were relatively satisfied with the collaboration between school and homes. But we also found out that the time that had been used by the teacher to meet the parents for conversations was not enough at all. Many parents felt that they needed more time for face to face conversations with the teacher. Some parents sensed like they were not always familiar with how their own child was doing at school. Even though many were satisfied with the information sent by the teacher, some had feelings that the teacher should inform the parents more often in terms of school work and other issues dealing with the child. We also found out that parents felt relatively good about their own parenthood as a whole. Most parents thought they had succeeded in parenthood and that they had a good connection with their own child. Furthermore we found out that children had enjoyed their first year at school and that they had had enough friends to play with. But we also found out that bullying is an issue that still takes place in schools and needs interference. Moreover the results indicated that some children suffer from fears and anxiety and that they had not always been able to share their fears with parents and teacher.

Keywords: collaboration between school and homes, basic education, parenthood, interaction model of school and home.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
1.1 Lapsen ääni-kehittämisohjelma ja Tukevasti alkuun vahvasti kasvuun osahanke.....	7
2 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET	9
2.1 Tutkimustehtävä ja tavoitteet.....	9
2.2 Lapsen ääni-kehittämisohjelman tavoitteet.....	10
3 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISIMMÄT KÄSITTEET	12
3.1 Kodin ja koulun yhteistyön vuorovaikutusmalli	12
3.2 Lapsen siirtyminen koulumaailmaan	14
3.3 Perusopetus	16
3.4 Kodin ja koulun yhteistyö.....	16
3.5 Vanhemmuus	19
3.6 Lait, säädökset ja asetukset	20
4 AINEISTONKERUU JA ANALYYSIMENETELMÄT	23
4.1 Aineiston keruu ja analyysimenetelmät	23
5 AIHETTA KÄSITTELEVÄT MUUT HANKKEET	25
5.1 Mukava-hanke.....	25
5.2 Kodin ja koulun yhteistyöhanke	26
5.3 Lapsen ääni-hankkeen osaprojekti Lapsen ääni koulussa / Koulu lapsen hyvinvointia tukemassa	27
5.4. Reilusti rinnakkain-hanke	28
6 KIRKKO EKALUOKKALAISEN PERHEEN TUKENA	29
6.1 Toimintaa ohjaavat asiakirjat.....	29
6.2 Seurakunta tukemassa ekaluokkalaisten elämää.....	29
6.3 Kirkon perheneuvonta	31
6.4 Espoon seurakunnan työ ekaluokkaisten ja heidän perheidensä kanssa	31
7 TUTKIMUSTULOKSET.....	35
7.1 Vanhemmille suunnatut kysymykset	35

7.2 Vanhemmuuteen liittyvät kysymykset.....	40
7.3 Lasta koskevat kysymykset.....	41
7.4 Kodin ja koulun yhteistyön vuorovaikutusmallin soveltaminen tuloksiin ..	46
8 POHDINTA	48
8.1 Jatkokehittämisideat	48
8.2 Kyselylomakkeen arviointi	49
8.3 Työn tekemisestä	51
9 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	53
10 TYÖN AIHEEN VALINTA JA AIKATAULU.....	56
LÄHTEET	58
LIITTEET:	64
LIITE 1: Syksyn 2010 kysely	
LIITE 2. Saatekirje, Kysely 1. luokkalaisten vanhemmille ja 1. luokan oppilaille	
LIITE 3. Kevään 2011 kysely	

1 JOHDANTO

Uuden Jyrki Kataisen hallituksen tavoitteena on kehittää Suomea Pohjoismaisena hyvinvointivaltiona, joka pitää hyvää huolta omista kansalaisistaan. Hallitusohjelman mukaisesti ihmisten vastuuta itsestään, perheestään ja yhteisöstään tulee lisätä ja tukea. Lisäksi peruspalveluita halutaan vahvistaa ja uudistaa ja panostaa sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisyyn. Hallitusohjelma korostaa myös lapsen etua ja perheen ja työn yhteensovittamista. Myös vanhemmuuden tukemiseen panostetaan sekä perheiden palveluja pyritään kehittämään perheiden erilaiset tarpeet huomioon ottaen. (Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 2011) Samoihin teemoihin haetaan uudistuksia Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman eli Kaste-ohjelman avulla, jonka valtio-neuvosto tulee hyväksymään loppuvuoden 2011 aikana. Kaste-ohjelmassa kootaan sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen yleiset tavoitteet sekä keinot, joilla tavoitteet pyritään saavuttamaan. Uuden ohjelman mukaisesti vanhemmuutta tulee tukea sekä kehittää koulujen oppilas- ja opiskelijahuoltoa. (Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman eli Kaste-ohjelman 2012–2015 valmistelu, 2011)

Perhemallit ovat moninaistuneet ja perheiden tilanteet muuttuneet, mikä asettaa suuria haasteita niin opettajalle kuin vanhemmillekin. Työn ja perheen yhteensovittaminen muuttuneessa yhteiskunnassa luo paineita moniin perheisiin. Myös uusi hallitusohjelma korostaa, että toimintamalleja tulee kehittää siten, että pienten lasten vanhemmat pystyisivät tekemään esimerkiksi lyhyempää työpäivää tai osa-aikaista työtä. Nykyinen hallitus tulee edistämään yhdessä työelämän osapuolten kanssa erilaisia toimintatapoja, joilla työpaikoista saataisiin nykyistä perheystävällisempiä, koska toimiva perhe ja työn yhteensovittaminen tulevat olemaan tulevaisuudessa yhä enemmän myös yritysten kilpailuetu. (Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 2011) Tämän maailman taloudelliset paineet luovat myös moneen perheeseen huolta siitä, kuinka turvata perheen talous niin, ettei se tapahtuisi lasten hyvinvoinnin kustannuksella.

Toivomme, että hallitusohjelma kiinnittäisi huomiota myös tähän ongelmaan työpaikkojen perheystävällisyyden lisäksi.

Lapsen ääni-kehittämishjelma on osa Kaste-ohjelmaa. Lapsen ääni-kehittämishjelman lähtökohtana ovat lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden erilaiset kehittämistarpeet Etelä-Suomessa. Pää tavoitteena on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden yleistä hyvinvointia ja edistää osallisuutta. Ohjelma sai ensin rahoitusta vuosille 2009–2011, ja se on saanut Kaste-ohjelmalta lisärahoitusta vuoteen 2013 saakka. (Lapsen ääni-kehittämishjelma i.a.) Työmme tulee olemaan osana Lapsen ääni-kehittämishjelman varhaisen tuen toimintalinjaa. Opinnäytetyössämme keskitymme ekaluokkalaisten ja heidän vanhempinsa ajatuksiin lapsen ensimmäisestä kouluvuodesta ja vanhempien kokemuksiin vanhemmuudesta.

1.1 Lapsen ääni-kehittämishjelma ja Tukevasti alkuun vahvasti kasvuun osahanke

Teemme opinnäytetyömme Espoon kaupungin toteuttamalle Tukevasti alkuun, vahvasti kasvuun-osahankkeelle, joka kuuluu Lapsen ääni-kehittämishjelman varhaisen tuen toimintalinjaan. Lapsen ääni-kehittämishjelma kuuluu Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamaan terveydenhuollon kansalliseen kehittämishjelmaan eli Kaste- ohjelmaan. Tutkimus on täten työelämälähtöinen tilaustutkimus. Lapsen ääni-kehittämishjelman tavoitteena on yleisesti lasten, nuorten ja lapsiperheiden osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen. Lisäksi tavoitteena on kehittää palvelujen tuottamistapoja sekä osaamista ja työskentelymenetelmiä. Kehittämishjelma pohjautuu laaja-alaiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön eri kuntien sosiaali-, terveys-, varhaiskasvatus-, opetus- ja nuorisotoimen sekä oppilaitosten ja järjestöjen kesken. Kehittämishjelmaa toteutetaan koko Etelä-Suomen alueella eri alueellisin painotuksin. (Lapsen ääni-kehittämishjelma i.a.)

Tukevasti alkuun, vahvasti kasvuun-hanke on Lapsen ääni-kehittämissohjelman osahanke varhaisen tuen toimintalinjalla. Sen tavoitteena on lisätä lapsi- ja perhelähtöistä vastuunottoa ja osallisuutta. Hanke etsii myös uusia tapoja tukea lapsiperheitä yli kuntarajojen. Hanke toteutetaan Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kirkkonummen alueella. Espoossa, jonne opinnäytetyömme teemme, hanketta hallinnoi perhe- ja sosiaalipalvelut. (Lapsen ääni, tukevasti alkuun, vahvasti kasvuun i.a.)

2 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ JA TAVOITTEET

2.1 Tutkimustehtävä ja tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa ensimmäisessä kyselyssä syksyllä 2010 vanhempien odotuksia kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä, selvittää lasten ajatuksia koulun aloituksesta sekä kartoittaa vanhemmuuteen liittyviä asioita vanhempien kokemuksina. Toisessa kyselyssä keväällä 2011 oli tavoitteena kartoittaa vanhempien ja lasten kokemuksia siitä, kuinka lapsen ensimmäinen kouluvuosi oli sujunut, sekä kysyä uudestaan vanhempien kokemuksia vanhemmuudesta kouluvuoden ollessa loppuillaan. Lisäksi tavoitteena oli verrata tutkimuksia keskenään siltä osin, kuin se oli lomakkeiden pohjalta mahdollista. Tuloksia on tarkoitus hyödyntää tulevaisuudessa, kun mietitään tehokkaampia keinoja lisätä kodin ja koulun välistä yhteistyötä lapsen koulunkäynnin ja vanhemmuuden tukemisen kannalta. Tavoitteena oli saada kuuluville lasten vanhempien ajatukset kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä ja sen riittävydestä. Vanhempien vastausten pohjalta pystytään miettimään tulevaisuudessa entistä paremmin keinoja siihen, miten yhteistyötä voitaisiin lisätä ja minkälaiset yhteistyömuodot vanhemmat kokevat tärkeiksi koulunkäynnin tuen kannalta. Ensimmäisestä kyselystä saimme selville, mitkä olivat lasten ja vanhempien odotukset ensimmäisestä kouluvuodesta. Käytimme ensimmäistä kyselyä pohjana myös, kun pohdimme kuinka hyvin vanhempien ja lasten odotukset ensimmäisestä kouluvuodesta olivat toteutuneet kevääseen mennessä.

Tutkimuksessamme keskityimme siis kolmeen eri osa-alueeseen:

- Kodin ja koulun välinen yhteistyö vanhempien näkökulmasta katsottuna
- Vanhempien kokemukset vanhemmuudesta
- Lapsen kokemukset ensimmäisestä kouluvuodesta

Näitä aiheita kysytään lapsilta ja vanhemmilta sekä kouluvuoden alussa että sen ollessa loppuillaan. Näin saamme tietoa esimerkiksi kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön liittyvistä odotuksista, joita vanhemmat asettavat ensimmäiselle kouluvuodelle, sekä tietoa kokemuksista kouluvuoden lopussa. Vertailemme kuinka hyvin vanhempien odotukset koulun ja kodin välisestä yhteistyöstä ovat vastanneet toteutumista.

Teemme opinnäytetyömme yhteistyössä Espoon sivistystoimen kanssa Lapsen ääni-kehittämishjelmalle. Työ toteutetaan käyttäen kyselylomakkeita, jotka lähetetään kehittämissohjelman viiteen yhteistyökouluun Espoon alueella. Koulut on valittu niin, että ne sijaitsevat Espoon viidessä eri kaupunkikeskuksessa, jotka ovat Leppävaara, Tapiola, Matinkylä-Olari, Espoonlahti ja Espoon keskus. Espoo on Suomen toiseksi suurin kaupunki, jossa asuu yli 250 000 asukasta. Yli 80 % espoolaisista on suomenkielisiä.

2.2 Lapsen ääni-kehittämissohjelman tavoitteet

Lapsen ääni-kehittämissohjelman tavoitteena on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia ja osallisuutta. Pää tavoite Espoon osahankkeessa on lasten ja heidän vanhempiensa hyvinvoinnin tukeminen ja osallisuuden lisääminen lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetuksen kautta perusopetukseen. Hankkeen tarkoitus on tukea vanhemmuutta ja vanhempien keskinäistä vertaistukea sekä kehittää kodin ja koulun välistä yhteistyötä vuorovaikutuksellisessa ja tasavertaisessa kasvatuskumppanuuden hengessä. (Lapsen ääni-kehittämissohjelma i.a.)

Tavoitteena on arvioida, laajentaa ja juurruttaa Espoossa aiemmin toteutettua Verkostot lapsen elämän siirtymävaiheissa-hankkeessa kehitettyjä vanhempien osallisuutta lisääviä toimintamalleja, kuten vanhempaintapaamisia, ryhmä/ luok-

kakohtaisia dialogisia vanhempainiltoja ja koulutulokastapaamisia. Kehittämishjelman tavoitteena on myös vahvistaa ja selkeyttää perhekeskus-ajatteluun pohjautuvia alueellisia moniammatillisia yhteistyö- ja toimintamalleja eri toimijoiden välillä lapsen siirtyessä päiväkotimaailmasta kouluun. (Lapsen ääni, tukevasti alkuun, vahvasti kasvuun i.a.)

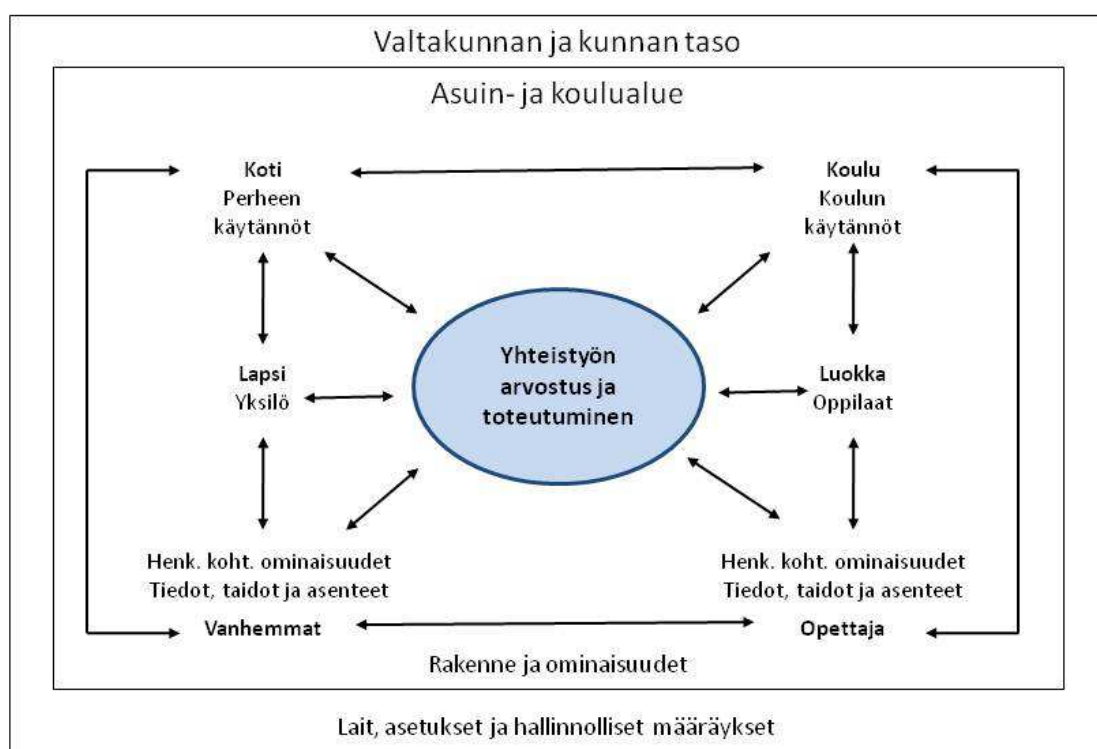
3 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISIMMÄT KÄSITTEET

3.1 Kodin ja koulun yhteistyön vuorovaikutusmalli

Tutkimuksen teoreettisena mallina käytämme Marjatta Siniharjun (2003) kehittämää koulun ja kodin yhteistyön vuorovaikutusmallia. Vuorovaikutusmallin lähtökohtina Siniharju nimeää käyttäneensä Arfwedsonin koulutyöhön yhteydessä olevien tekijöiden ryhmittelyä, kuten myös Epsteinin mallia osittain päällekkäisistä alueista. Siniharjun malli kuvaa kodin ja koulun yhteistyöhön vaikuttavien tekijöiden vuorovaikutussuhteita. Kodin ja koulun yhteistyön vuorovaikutusmallissa nähdään yhteistyön arvostus ja sen toteutuminen. Tähän vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa opettaja, lapsi ja vanhemmat. Koulu nähdään mallissa osana laajempaa ympäristöä. Lapsen katsotaan mallin mukaan kuuluvan yksilönä omaan perheeseensä ja kodin sisäisen vuorovaikutuksen piiriin. Luokassa taas hän kuuluu yhtenä osana luokan sisäiseen vuorovaikutukseen. Jokaisella perheellä taas on oma historiansa, joka on yhteydessä perheen sisäisiin käytäntöihin ja vaikuttaa näin suoraan myös lapseen. Vanhempien asenteita taas muokkaavat heidän omat kokemuksensa esimerkiksi koulusta ja tämä vaikuttaa heidän asenteisiin koulun ja kodin yhteistyötä kohtaan. Myös jokaisella koululla on omat käytänteet ja säännöt. Yhteistyöhön vaikuttavat paljon myös opettajan henkilökohtaiset kokemukset ja ominaisuudet. Näiden lisäksi vuorovaikutusta ohjaavat erilaiset lait ja asetukset sekä koulun ja asuinalueen rakenne. (Siniharju 2003, 42–43).

Omassa työssämme keskitymme tutkimaan opettajien, vanhempien ja lapsien välistä vuorovaikutusta. Emme niinkään keskity tarkastelemaan Siniharjun mallin mukaisesti opettajien henkilökohtaista näkökulmaa tutkimusongelmaan, koska kyselylomakkeita ei ole kohdennettu opettajille. Kyselylomakkeiden kautta

saamme sen sijaan vanhempien ja lasten omaa näkökulmaa tutkimuskysymyksiin. Luokan ja yksittäisen oppilaan keskinäinen vuorovaikutus näkyy joissakin kyselylomakkeiden vastauksissa, joten sivuamme myös tätä aihetta. Taustateorianäkökulmana käytämme erilaisia koulun ja kodin välisen yhteistyön toimintaa ohjaavia lakeja ja asetuksia. Emme myöskään keskity tutkimuksemme hakemaan eroja eri Espoon asuinalueiden koulujen väliltä, vaan tarkoituksemme on työstää yhtenäinen kokonaisuus tuloksista (Siniharju 2003, 42–45.)

KUVIO 1. Kodin ja koulun yhteistyön vuorovaikutusmalli, (Siniharju, Marjatta 2003, 43)

3.2 Lapsen siirtyminen koulumaailmaan

Koulumaailmaan siirtyminen on lapsen elämässä suuren muutoksen aikaa. Lapsi on elänyt koulumaailman aloittamiseen saakka elämänsä lähinnä perheen ja usein päiväkodin luomassa ympäristössä. Hän on ammentanut kokemuksensa näistä lähteistä aina koulun aloittamiseen saakka. Koulumaailmaan siirtyminen tuo mukanaan paljon uusia asioita lapsen elämään. Koulussa hänestä tulee osa koulu yhteisöä ja osa omaa luokkaansa. Näin ollen lapsen elinpiiri laajenee huomattavasti verrattuna aiempaan. Hän tapaa uusia kavereita, oppii uusia taitoja ja kiinnostus esimerkiksi erilaisia harrastuksia kohtaan kasvaa huomattavasti. (Jarasto & Sinervo 1998, 10.)

Ekaluokkalaiset ovat taidoiltaan, kehitykseltään ja taustoiltaan hyvin erilaisia. Kuuden vuoden iässä on hyvin yleistä, että lapsen käytöksessä ilmenee tasapainottomuutta. Hän tuntee tässä iässä helposti epäonnistuvansa. Omasta mielestään hänen kuuluisi jo osata paljon erilaisia taitoja, mutta kohtaa paljon vaikeuksia uusien asioiden oppimisessa. Lapsi on hyvin herkkä moitteille ja pahoittaa herkästi mielensä. Hän tarvitseekin tällöin paljon kannustusta ja tukea. Hänelle tulee myös helposti uusia huolen ja pelon aiheita johtuen mielikuvituksen laajentumisesta ja ajattelun avartumisesta (Jarasto & Sinervo 1998, 29–30). 6-7-vuotias lapsi on hyvin kiinnostunut askartelusta, piirtämisestä, rakentamisesta ja esimerkiksi muovailusta. Kaverisuhteet ovat hyvin tärkeitä, mutta toisaalta riidat myös hyvin yleisiä. Riitojen aikana on tyypillistä, että kaveria haukutaan ja uhkaillaan. Riidat ovat yleensä hyvin lyhyitä ja menevät nopeasti ohi, minkä jälkeen ollaan taas ylimpiä ystävyksiä. Lapsi alkaa tässä iässä myös ymmärtää, etteivät vanhemmat ole aina kaikkietäviä, ja he kyseenalaistavat helposti vanhempiensa auktoriteettia. (Jarasto & Sinervo 1998, 33 - 35).

Koulu nähdään yhtenä tärkeimmistä yhteiskuntamme kasvattajista sekä erilaisen tietojen, taitojen, arvojen ja asenteiden välittäjistä. Koulu on tässä vaiheessa

lapsen työtä. On hyvin tärkeää, että lapselle muodostuisi myönteinen kokemus koulusta, koska tämä luo pohjaa hänen tuleville asenteilleen työtä ja vastuuta kohtaan. Vanhempien tulisi siis tukea lastaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti koulunkäynnissä ja painottaa koulunkäynnin tärkeyttä. Vanhempien tukea on myös heidän osallistumisensa erilaisiin koulun tilaisuuksiin, jolloin lapsi kokee, että vanhemmat ovat kiinnostuneita hänen koulunkäynnistään ja arvostavat hänen suorituksiaan ja ponnistelujaan. (Jarasto & Sinervo 1998,145.)

Koulu voi tuntua lapsesta myös ahdistavalta paikalta ja aiheuttaa stressiä hänelle. Lapsi ei kuitenkaan aina pysty tai halua ilmaista, mikä häntä pelottaa. Koulun meneminen saattaa tuntua hyvin epämiellyttävältä. Kouluikänsä saakka lapsi on elänyt perheessä, päiväkotimaailmassa ja lähiyhteisössä. Koululaiseksi siirryttäessä hänen tulee oppia erilaisia valmiuksia toimia esimerkiksi ryhmässä tai luokkayhteisön jäsenenä. Tämä saattaa luoda paljon haasteita, varsinkin sellaisille lapsille, joilla on aikaisemmin hyvin vähäiset kokemukset isoista lapsiryhmistä. (Jarasto & Sinervo 1998, 147.) Koulun alku herättää myös lapsen vanhemmissa monia uudenlaisia tunteita. He joutuvat käsittelemään paljon lupomiseen liittyviä tunteita ja irtaantumista lapsesta. Toisaalta vanhemmat ovat samalla usein hyvin ylpeitä lapsestaan ja hänen kasvamisestaan koululaiseksi. Hän tarvitsee yhä vanhemmiltaan kaiken mahdollisen tuen, turvan, lohdutuksen ja hoivan. (Jarasto & Sinervo 1998, 148.)

Lapsi odottaa koulun alkua usein hyvin ristiriitaisinkin tuntein. Hän kokee sekä iloa että paljon huolta. Lapsi on koulun aloittaessaan vielä fyysisesti hyvin pieni, ja kaikki uusi ja suuri saattaa tuntua hyvinkin pelottavalta. (Jarasto & Sinervo 1998, 148.) Koulun aloittavalta lapselta vaaditaan paljon erilaisia valmiuksia. Niin sanottuja kouluvalmiuden kriteerejä ovat keskittymistaito, itsensä ilmaiseminen, tehtävän loppuun suorittaminen, ryhmän jäsenenä oleminen, häviämistilanteesta selviäminen, ohjeiden mukaan toimiminen, riittävä älyllinen taso sekä kyky tehdä erilaisia havaintoja. Kouluvalmiudella kuvataan sellaista lapsen kokonaiskehitystä, jota tarvitaan siihen, että hän kykenisi omaksumaan ensimmäi-

sen koululuokan suorittamiseksi välttämättömät tiedot ja taidot. Mikäli lapsella ei ole näitä kouluvalmiuksia, koulu tuntuu lapsesta hyvin raskaalta ja siitä muodostuu helposti enemmänkin taakkaa kuin onnistumisen ja kehittymisen kokemus. (Jarasto & Sinervo 1998, 150).

3.3 Perusopetus

Perusopetus tarkoittaa vuosiluokkia 1-9, ja se on tarkoitettu 7-16-vuotiaille. Perusopetus järjestetään lapsille peruskoulussa, aikuisille perusopetusta tarjoavat muun muassa aikuislukiot sekä kansanopistot. Luokilla 1-6 opetusta antaa normaalisti luokanopettaja, joka opettaa ainakin useimpia aineita. Kolmen ylimmän luokan aikana opetus koostuu aineopetuksesta, jolloin tiettyä oppiainetta opettavat asianomaisten aineiden opettajat. Perusopetuksen tehtävä on sekä kasvattaa, että opettaa ja koulun tavoite on tukea oppilaiden kasvua yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tarkoitus on opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja, joita elämään tarvitaan. Perusopetus on maksutonta, kuten myös oppimateriaali ja opiskeluun tarvittavat välineet, sekä koulupäivään liittyvä ateria ja koulukyydit tietyin rajoituksin. Oppilashuolto on myös maksutonta perusopetuksen ajan kuten myös erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden tukivälineet ja muun muassa tulkki- ja avustajapalvelut. (Opetushallitus 15.2.2011) Lapsen oma opettaja vastaa lähinnä lapsen koulutyön käytännön toteutumisesta, koulun rehtori vastaa koulun työstä ja kunta vastaa koulujen toiminnasta. Läänihallitus pitää huolta, että koulutoiminta on säädösten mukaista. (Opetushallitus 12.7.2010.)

3.4 Kodin ja koulun yhteistyö

Koulutyön sujumisen kannalta on välttämätöntä, että kodin ja koulun yhteistyö toimii, vaikka vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvattamisesta, on

koulu myös mukana tärkeänä tekijänä tässä. Koulun tehtävä on antaa huoltajille tietoa lapsen koulunkäynnistä ja oppimisesta, jotta vanhemmat voivat tukea lasta ja auttaa häntä oppimaan. Kotoa saatu tuki ja kiinnostus lapsen koulutyötä kohtaan ovat tärkeitä asioita lapselle koko perusopetuksen ajan. Arvioidessa oppilaan edistystä vanhempien osuus on erityisen tärkeä. (Opetushallitus 12.7.2010.)

Kodin ja koulun yhteistyötä tehdään monin eri tavoin, yhteistyömuotoja ovat muun muassa vanhempien kokoukset, vanhempainillat, keskustelutilaisuudet, luokan omat retket ja juhlat sekä luokkatoimikuntatoiminta. Erilaiset tiedotteet, reissuvihkot, puhelinkeskustelut ja netissä käytävä yhteydenpito ovat myös osa yhteistyötä. Opettajat ja vanhemmat voivat kouluvuoden alussa yhdessä käydä läpi, miten yhteistyö käytännössä tapahtuu. Eritoten ongelmatilanteissa kodin ja koulun välinen säännöllinen keskustelu auttaa pitämään vanhemmat tietoisina tapahtumista, sekä helpottaa myös yhteisen ratkaisun löytämistä. Muutosvaiheissa, kuten tilanteissa, jossa opettaja vaihtuu, oppilas siirtyy koulusta toiseen tai aloittaa perusopetuksen korostuu yhteistyön merkitys. (Opetushallitus 12.7.2010.)

Kodin ja koulun välinen tiivis yhteistyö on tärkeää lapsen kasvun tukemiseksi sekä koulun yleisen kehittämisen näkökulmasta. Oppilaan vanhemmille tulee antaa opetussuunnitelman määritelmän mukaisesti tietoa, jotta he pystyisivät osallistumaan opetussuunnitelman kehittämiseen. Yhteistyössä on tärkeää selkeyttää kodin ja koulun roolit molemmille osapuolille. Koulun tulee tiedottaa vanhempia ajoissa opetuksessa tapahtuvista muutoksista, jotta he kykenevät ymmärtämään oman roolinsa muutoksessa. Opettajan on myös ymmärrettävä, etteivät oppilaan vanhemmat ole yhtenäinen joukko, vaan heidän voimavaransa tukea lasta vaihtelevat huomattavasti. Vanhempien ja opettajan suhde ei ole koskaan tasa-arvoinen, sillä opettajalla on aina tietynlainen ammattiinsa liittyvä valta-asema lapseen nähden. (Kodin ja koulun yhteistyö kuuluu opettajan ammattietiikkaan, 18.1.2007)

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on lapsen näkökulmasta katsottuna erittäin arvokasta. Yhteishengessä voidaan löytää erilaisia luovia ratkaisuja moniin vaikeisiin ongelmiin. Luokkahenkeä on tärkeä vahvistaa tutustumalla toisten lasten vanhempiin ja viettää yhteisiä juhlia ja retkiä. Vanhempien tapaamiset eivät saisi rajoittua vain erilaisiin rahankeruu tilaisuuksiin. Kodin ja koulun yhteistyöstä voidaan puhua, kun koti auttaa lasta hänen koulunkäynnissään, sekä oleellisten taitojen ja kykyjen kehittymisessä. Koulun alettua lapsi tarvitsee usein vanhemmiltaan hyvinkin paljon apua ja tukea esimerkiksi koulutehtävien teossa. Vanhempien ja opettajan välinen suhde muotoutuu hyvin erilaiseksi, kuin lapsen ja opettajan välinen suhde. Tähän suhteeseen liittyy aina vanhempien odotuksia. Opettaja toimii kasvatuksen ja opettamisen asiantuntijana, hänet voidaan myös usein kokea kilpailijaksi ja opettajalta saatetaan vaatia myös esimerkiksi terapeutin taitoja, vastuun kantajan vahvuutta ja lapsen puolustajan rohkeutta. (Jarasto & Sinervo 1998,157–162.)

Vanhempien yhteistyöhön koulun kanssa saattaa liittyä myös paljon haittaa tuovia tekijöitä. Vanhempien liiallinen puuttuminen koulutyöhön saattaa heikentää opettajan tehokkaan työn tekemistä, ja aiheuttaa turhia jännitteitä opettajan ja vanhempien välille. Vanhempia ei aina nähdä positiivisena voimavarana tutkitessa koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Tutkimusten mukaan vanhemmat nähdään monesti myös haittana ja joskus jopa koulun vihollisena. Vanhemman astumista koulun vaikutuspiiriin on kuvattu joissain tutkimuksissa myös ”potentiaaliseksi vaaraksi”, koulun ja koulun välistä yhteistyötä ”kylmäksi sodaksi”, sekä opettajan ja huoltajan välistä suhdetta ”vihamieliseksi”. Vanhemmat saatetaan nähdä ikään kuin kouluelämää kontrolloivina poliiseina, joiden toiminta nähdään erittäin haitallisena. (Metso 2004, 30.)

Kodin ja koulun yhteistyö on onnistuessaan äärimmäisen tärkeää lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Hyvällä yhteistyöllä on tutkimusten mukaan suoraan verrannollinen vaikutus esimerkiksi lapsen koulumenestykseen. (Launonen 2004, 95.). Myös vanhempien ja opettajan tasavertainen suhde lisää lapsen

turvallisuuden ja luottamuksen suhdetta, mikä on erityisen tärkeää lapsen tasapainoisen kehityksen kannalta (Hilasvuori 2002, 20.). Lapselle on myös tärkeää tuntea, että omat vanhemmat ovat kiinnostuneita hänen koulunkäynnistään. Vanhempainiltoihin ja koulun tapahtumiin osallistuminen osoittavat lapselle, että hänen koulunkäyntinsä on tärkeä osa perheen elämää.

3.5 Vanhemmuus

Vanhemmuuteen kasvaminen on yksi ihmiselämän vaativimmista tehtävistä. Lapsen tulo muuttaa elämää radikaalisti ja aiheuttaa vanhemmissa neuvottomuuden, pelon, huolen ja syyllisyyden kokemuksia. (Kolbe & Järvinen 2002, 39.) Vanhemmuus ei pohjimmiltaan ole tiedollinen asia, vaan se kasvaa vanhemman omasta lapsuudesta ja siitä tunnosta, joka ihmisellä on suhteessa itseensä ja muihin. Tärkeää vanhemmuudessa on saada kosketuspintaa omiin kokemuksiinsa ja niiden herättämiin erilaisiin tunteisiin. (Kolbe & Järvinen 2002, 39–40.) Vanhemmuus ei ole ihmisen muusta persoonasta eriyvä osio. Se on suhde lapseen ja siihen vaikuttavat aina se ympäristö, suhteet ja elinolot, joiden vaikutuspiirissä elämme. Vanhemmuutta luodaan aina uudestaan riippuen yhteiskunnan ajoista ja kulttuurista. (Kolbe & Järvinen 2002, 41.)

Vanhemmuus muotoutuu aina lapsen ja aikuisen keskinäisessä kohtaamisessa. Lapset osoittavat jatkuvasti vanhemmalle paljon tarpeita ja erilaisia tunteita. Lapsi ei kykene käsittelemään niitä itsenäisesti, vaan tarvitsee siihen aikuisen tukea. Vastaamalla lapsen tarpeisiin aikuinen osoittaa lapselle, että hänen erilaiset tarpeensa ja tunteensa ovat hyväksytyjä. Tätä kautta lapsi alkaa hiljalleen kehittyä persoonaksi, joka tunnistaa omat tarpeensa ja tunteensa. Täydellistä vanhemmuutta ei ole olemassakaan, vaikka moni vanhemmista sitä tietäen tai tiedostamattaan tavoitteleekin. Tämä johtaa helposti vanhempien (erityisesti äitien) uupumiseen ja ahdistukseen. Mikäli vanhemmat pystyisivät vastaamaan lastensa tarpeisiin ikuisesti, ei kukaan lapsi kasvaisi koskaan aikuiseksi. Lapsen

kehitys aikuiseksi alkaa, kun hän turhautuu vanhempien kykyihin vastata hänen tarpeisiinsa. Tällöin lapsi alkaa itse ottaa vastuuta omista tarpeistaan. (Kristeri 1999, 13–15.) Oleellisinta vanhemmuudessa ei ole niinkään se, että lapsi olisi helposti ymmärrettävä tai samanlainen kuin muutkin lapset, vaan se, kuinka hyvin vanhempi kykenee tulemaan toimeen lapsen kanssa ja kuinka hyvin hän pystyy ohjailemaan lasta ja hänen suuntautumistaan. Tämä seikka on oikeastaan koko vanhemmuuden ydin. (Wahlberg 2005, 81.)

3.6 Lait, säädökset ja asetukset

YK:n ihmisoikeuksien julistuksen mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Julistuksessa mainitaan lapsen oikeudesta laadukkaaseen opetukseen, sekä vanhempien oikeudesta ja velvollisuudesta seurata, että näin tapahtuu. (YK:n ihmisoikeudet, 26.artikla.) Perusopetuslain kolmas pykälä määrittelee että koulun tulee olla yhteistyössä kodin kanssa. Laissa ei kuitenkaan määritellä tarkasti, kuinka koulun ja kodin yhteistyön tulee käytännössä tapahtua. (Perusopetuslaki 1998, 3 §.) Kodin ja koulun välistä yhteistyötä säätelee lisäksi valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta. Asetuksen 4§ korostaa, että kasvatus ja opetus pitää järjestää yhteistyössä lapsen kodin ja huoltajien kanssa siten, että kukin oppilas saa opetusta, ohjausta ja tukea perustuen hänen omiin tarpeisiinsa. (Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 2001)

Lastensuojelulain keskeisimpänä tavoitteena taas on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu-ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja suojeluun. Lain toisen pykälän perusteella lapsen vanhemmilla on ensisijainen vastuu oman lapsensa hyvinvoinnista, sekä turvallisen ja tasapainoisen kasvu-ympäristön turvaamisesta lapselle. Toisen pykälän mukaisesti lapsen ja hänen perheensä kanssa toimivien viranomaisten tulee pyrkiä tukemaan vanhempia

lapsen kasvatuksellisissa asioissa ja pyrittävä tarjoamaan perheelle heidän tarpeidensa mukaista apua tarvittaessa. Lapsen opettaja lasketaan myös tässä kohtaa lapsen kanssa toimivaksi viranomaiseksi. Lastensuojelulain 5.luvun 25§ mukaisesti opetustoimen palveluksessa olevilla henkilöillä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, mikäli ovat työssään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelullisen tarpeen selvitystä. Vuonna 2010 voimaan astuneiden muutosten mukaan ilmoitusvelvollisten henkilöiden on tehtävä myös ennakollinen lastensuojeluilmoitus, jos on syytä epäillä syntyvän lapsen tarvitsevan lastensuojelun tukitoimia heti syntymänsä jälkeen. Opettaja voi tehdä lastensuojeluilmoituksen yksin tai yhdessä lasten vanhempien tai huoltajien kanssa. (Lastensuojelulaki 2007)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin on kirjattu tavoitteet ja periaatteet kodin ja koulun välillä tehtävästä yhteistyöstä (Opetushallitus 15.9.2011). Lisäksi Espoon kaupunki määrittelee omassa opetussuunnitelmassaan kodin ja koulun välillä tehtävästä yhteistyöstä. Opetussuunnitelman mukaan oppilaan vanhemmat vastaavat lapsen kasvatuksesta ja koululla on opetusvastuu. Vanhempien tehtävänä on tukea, ohjata ja kannustaa omaa lastaan hänen koulutyössään sekä pitää huolta siitä että lapsi käy tarvittavan oppivelvollisuusmäärän. Koulun tehtävänä taas on olla mukana tukemassa koteja heidän kasvatustehtävässään, rohkaista vanhempia kohti vastuullista vanhemmuutta ja auttaa heitä tukemaan lapsen koulunkäyntiä. Koulun tehtävänä on myös vastata lapsen kasvatuksesta osana kouluyhteisöä. Opetussuunnitelman mukaisesti rakentavaa yhteistyötä kehitetään tasa-arvoisen kasvatuskumppanuuden hengessä, jonka ylläpitämisestä sekä oppilaan vanhemmilla, että kouluyhteisöllä on vastuu. Koulun tehtävänä on tarjota vanhemmille riittävästi erilaisia yhteistoinnin muotoja ja koulun tulee kunnioittaa vanhempia ja heidän rooliaan lapsensa asiantuntijana. (Espoon kaupungin opetussuunnitelma 2003, luku 13.)

Espoon opetussuunnitelman mukaan vanhemmilla on oikeus osallistua koulun suunnitelmalliseen opetustyöhön, nimenomaan kasvatustavoitteiden näkökulmasta käsin. Koulujen odotetaan tarjoavan opetussuunnitelman mukaisesti koulutyötä tukevia erilaisia yhteistyön rakenteita. Koulun tulee järjestää joka vuosi tilaisuus vanhemmille, jossa heidän on mahdollista tutustua koulun opettajiin ja saada tietoa siitä, kuinka oman lapsen lukuvuosi on koulussa sujunut. Tämän lisäksi vanhemmilla on oikeus vähintään vuosittain henkilökohtaiseen tapaamiseen oman lapsen luokanvalvojan kanssa. (Espoon kaupungin opetussuunnitelma 2003, luku 13.) Lisäksi jokaisen koulun omasta toimintasuunnitelmasta tulisi löytyä tarkat tiedot siitä, kuinka kodin ja koulun välistä yhteistyötä tulisi toteuttaa (Suomen vanhempainliitto, kodin ja koulun yhteistyötä ohjaavat asiakirjat.)

4 AINEISTONKERUU JA ANALYYSIMENETELMÄT

4.1 Aineiston keruu ja analyysimenetelmät

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada tietoa siitä, mitä lapset ja vanhemmat ajattelevat lapsen ensimmäisestä kouluvuodesta, koulumaailmaan siirtymisestä ja sen tuomista haasteista, kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä ja vanhemmuudesta. Tutkimuksesta saatuja tuloksia tullaan hyödyntämään tulevaisuudessa, kun mietitään keinoja siihen, kuinka kodin ja koulun välistä yhteistyötä pystyttäisiin tehostamaan ja kehittämään jatkossa. Opinnäytetyömme osatavoitteena oli koostaa tulokset hankkeen toteuttamista kyselyistä. Lisäksi koimme mielekkääksi pohtia aiheen problematiikkaa ja kehittämistarpeita.

Tukevasti alkuun, vahvasti kasvuun-hankkeen toimesta on toteutettu ensimmäinen kysely Espoon viidessä yhteistyökoulussa ensimmäistä kouluvuotta käyville syksyllä 2010 ja toteutimme uudelleen samoja aiheita käsittelevän kyselyn muokattuna huhti- ja toukokuussa 2011. Ennen toteuttamaamme kevään kyselyä lähetettiin hankkeen toimesta koulujen rehtoreille ennakkotieto tulevasta kyselystä. Kyselylomakkeiden mukana vanhemmille lähetettiin myös saatekirje. Molempina kertoina kyselyitä lähetettiin 207 kpl. Syksyn palautusprosentti oli 68 ja kevään 69.6. Eri koulujen palautusprosentti vaihteli 58–95% välillä. Lomakkeet toimitettiin yhteistyökouluihin hankkeen puolesta ja koulut toimittivat lomakkeet takaisin hankkeelle. Kyselyihin vastattiin anonyymisti ja lomakkeet palautettiin suljetussa kirjekuoressa lasten mukana opettajalle.

Tutkimuslomake sisälsi sekä kvantitatiivisia, strukturoituja kysymyksiä, että avoimia kysymyksiä. Strukturoidut kysymykset olivat likert-asteikkokysymyksiä, sekä kysymyksiä, joissa annettiin vastaajalle valmiit vastausvaihtoehdot. Syk-

syn 2010 kyselylomake koostui pääsääntöisesti avoimista kysymyksistä ja kevään 2011 kysely määrällisistä kysymyksistä. Kokosimme strukturoitujen kysymysten tulokset käyttämällä Spss-ohjelmaa, joka on tilastollisen tietojenkäsittelyn ohjelmisto. Käytimme avuksemme myös ristiintaulukointia Spss-ohjelman kanssa. Ristiintaulukoinnin avulla pystyimme vertailemaan vastauksia syksyn ja kevään osalta keskenään toisiinsa.

Avoimiin kysymyksiin käytimme aineistolähtöistä sisällön analyysiä, eli teemoittelimme vastaukset eri kategorioihin. Aineiston analyysin avulla saimme kategorisoitua avoimet vastaukset luokkiin. Luokittelun jälkeen pystyimme antamaan tuloksia kvantitatiivisessa muodossa. Käytimme sisällön analyysissä lähinnä teemoittelua, jolloin teemoittelimme eri luokkiin samantyyppiset vastausvaihtoehdot. (Rantala 2007, 113–114.) Vertasimme myös syksyn ja kevään kyselylomakkeiden avointen kysymysten vastauksia keskenään sisällön analyysin avulla. (Valli 2001, 117–126). Kyselylomakkeet on tehnyt Lapsen ääni-kehittämishanke valmiiksi. Hankkeen toimesta lomakkeita oli muokattu syksyn lomakkeista lähinnä siten, että avoimet kysymykset oli muutettu kvantitatiiviseen muotoon kevään lomakkeisiin. Nämä muutokset pohjautuivat syksyn kyselyistä saatuihin alustaviin tuloksiin. Syksyn kyselyssä kysyttiin myös lähinnä vanhempien odotuksia, kun taas kevään lomakkeessa kokemuksia ensimmäisestä kouluvuodesta. Meillä oli mahdollisuus muokata kevään kyselylomaketta, ja päädyimmekin muuttamaan yhtä lapselle suunnattua kysymystä. Vaikka hanke toivoi, että tuloksia verrataan keskenään, tiedostimme tutkimuksen ajan, ettemme pystyisi vertaamaan saatuja tuloksia suoraan keskenään, koska kyselylomakkeet eivät olleet identtisiä keskenään. Voimme kuitenkin joiltain osin verrata saatuja tuloksia keskenään, varsinkin kysymyksissä, jotka oli säilytetty samantyyppisinä.

5 AIHETTA KÄSITTELEVÄT MUUT HANKKEET

5.1 Mukava-hanke

Mukava-hanke on toteutettu seitsemässä eri suomalaisessa koulussa, neljässä eri kunnassa. Kokeilukuntia ovat Jyväskylä, Kuopio, Sievi ja Sipoo. Mukava-hanketta toteutettiin vuosina 2002–2005 ja se pyrki kehittämään toimintamalleja opiskelijoiden sosioemotionaalisen kasvun tukemiseksi sekä koulun sosiaalisen pääoman lisäämiseksi. Hankkeeseen kuului seitsemän eri osaprojektia, jotka kohdistettiin oppilaaseen, koulun oppimisympäristöön sekä koulun verkostoitumiseen lähiympäristön kanssa. Mukava-hankkeen tieteellisenä johtajana oli Jyväskylän yliopiston professorina toimiva Lea Pulkkinen. Pulkkinen on kirjoittanut hankkeesta myös teoksen, jossa esitellään tarkemmin hankkeen eri osaprojekteja. Mukava-hankkeen hallitukseen kuului muun muassa kansanedustajia sekä eri edustajia valtion opetushallinnosta, Mannerheimin lastensuojeluliitosta, Opetusalan ammattijärjestöstä sekä Kirkkohallituksesta. (Mukava-hanke, projektit i.a.)

Idea hankkeesta syntyi syksyllä 2001, jolloin hankkeen kehittelyyn tarvittavan aloitteen teki kansanedustaja Kyösti Karjula. Yhtenä tärkeimpänä innovaationa hankkeessa oli koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa koskeva lakiuudistus, joka astui voimaan 1.8.2004. Hankkeesta saatuja tuloksia on hyödynnetty myös Opetusministeriön kouluhyvinvoinnin muistiossa, jonka pohjalta on pyritty kehittämään kouluja valtakunnallisesti. Mukava-hankkeen kehitysideoita toteutetaan kouluissa eri muodoissa. Osaprojekteja ovat olleet esiopetus, terveystieto, eheytetty koulupäivä, opettajankoulutus, työelämään tutustuminen, vapaaehtoistoiminta sekä koulun ja kodin yhteistyö ja Kivahko-viestintätaso. Mukava-hankkeesta on toteutettu myös seurantatutkimus siitä, millainen merkitys kokei-

lulla oli koulun sosiaalisen pääoman ja lasten kehityksen kannalta. (Mukava-hanke, projektit i.a.)

Mukava-hanke on toteuttanut kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä osahankkeen. Hankkeessa todettiin koulunkäynnin alkuvaiheen olevan erityisen tärkeää kodin ja koulun välisen yhteistyön käynnistymisen kannalta. Opettajien omien taitojen ja valmiuksien tukemista yhteistyön käynnistymisvaiheessa painotettiin. Hankkeen toimesta järjestettiin opettajille vuosittain kodin- ja koulun yhteistyötaitoihin, sekä vanhempien ryhmäytymiseen liittyvää koulutusta. Hankkeen tavoitteena oli luoda pysyvä käytäntö, jolla saadaan kunnan opetustoimi panostamaan säännöllisesti opettajien täydennyskoulutukseen kodin ja koulun yhteistyötaitoihin liittyen. Tuloksista ilmeni kodin ja koulun yhteistyön tiivistyneen koikelujakson aikana. Vaikka tutkimustulokset olivat lupaavia, korostettiin myös jatkotarvetta luokkakohtaisen tutustumisen kehittämisessä, sekä verkostoitumisessa. (Mukava-hanke, kodin ja koulun yhteistyöprojekti i.a.)

5.2 Kodin ja koulun yhteistyöhanke

Kodin ja koulun välistä yhteistyöhanketta toteutettiin vuosina 2006–2008 ja sen perusteella on tehty kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseksi erilaisia toimintamuotoja. Kehittämistyötä on toteutettu Mellunmäen koulussa Helsingissä, Päiväkehrän koulussa Olarissa Espoossa, Maaselän koulussa Pieksamäellä sekä Vähärauman koululla Porissa. Diakonia ammattikorkeakoulu on ollut hallinnoimassa hankkeen kehittämistoimintaa ja sitä on rahoittanut Opetusministeriö. Hankkeen perusteissa korostetaan kodin ja koulun yhteistyön ja vuoropuhelun tärkeyttä. Kodin ja koulun yhteistyön katsotaan vahvistavan lapsen itsetuntoa, turvallisuuden tunnetta ja parantavan lapsen koulumenestystä. (Kodin ja koulun yhteistyöhanke i.a.)

Pienryhmätoiminnan todettiin vähentävän koulun erityisopetuksen määrän tarvetta. Seurakunnan ja Vähärauman koulun yhteistyötä vahvistettiin opetuksessa ja tarjottiin keskusteluapua opiskelijoille. Vanhempien verstastoimintaa lisättiin, tarkoituksena vahvistaa koulun yhteisöllisyyttä, mukana toiminnassa oli Olarin seurakunta. Kodin ja koulun välistä virtuaalista vuorovaikutusta vahvistettiin ja kehitettiin. Kehittämistyön perusteena toimi syksyllä 2006 toteutettu kartoitus 1-luokkalaisten vanhemmille, jonka tarkoituksena oli selvittää kodin ja koulun yhteistyökäytäntöjä ja niiden toimivuutta arjen käytännöissä. Vähärauman koulua aloittelevien ekaluokkalaisten vanhempia motivoitiin tukemaan lapsensa koulutyötä. lisäksi yhteistyön vahvistamiseksi kehitettiin erilaisia toimintamalleja ja tapoja. (Kodin ja koulun yhteistyöhanke i.a.)

5.3 Lapsen ääni-hankkeen osaprojekti Lapsen ääni koulussa / Koulu lapsen hyvinvointia tukemassa

Hanketta toteutetaan Mellunmäen ala-asteella Helsingissä ja Päiväkehrän koululla Espoossa. Lapsen ääni koulussa-nimisen osaprojektin tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten osallisuutta koulussa ja mahdollistaa opettajien keskittyminen heille määriteltyyn perustehtävään. Tavoitteena on lisäksi edistää kasvatuskumppanuutta tiivistämällä yhteistyötä koulun ja kodin välillä. Hankkeen toiminnan ideana on tarjota lähitukea koululaisille ja se kohdistuu myös erityistä tukea tarvitseviin lapsiin ja nuoriin sekä tarvittaessa myös heidän perheisiinsä. Tavoitteena on koululaisten ja vanhempien vertaisryhmätoiminnan lisääminen ja moniammatillisen yhteistyön kehittäminen. (Lapsen ääni verkkosivuille tuleva osaprojektin kuvaus, Lapsen ääni koulussa/koulu lapsen hyvinvointia tukemassa i.a.)

5.4. Reilusti rinnakkain-hanke

Reilusti rinnakkain-hankeen tarkoituksena on kehittää kodin ja koulun välistä yhteistyötä ja siinä pyritään keräämään erilaisia toimintamalleja perheen ja koulun vuorovaikutuksen lisäämiseksi. Hankkeessa on toteutettu kehittämistyön pohjana kysely vanhemmille koskien koulun ja kodin yhteistyön toimivuutta. Hankkeessa on mukana yhteensä 11 kuntaa. Se kuuluu valtakunnalliseen Kelpo-hankkeeseen, jota hallinnoi ja rahoittaa Opetusministeriö. Opetushallitus vastaa sen koordinoinnista (Suomen Vanhempainliitto, Reilusti rinnakkain on kodin yhteistyötä kehittävä hanke i.a.)

6 KIRKKO EKALUOKKALAISEN PERHEEN TUKENA

6.1 Toimintaa ohjaavat asiakirjat

Seurakuntien tekemää työtä lapsiperheiden kanssa ohjaa erilaiset strategiat. Yksi tärkeimmistä on kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisasiakirja, joka ohjaa kaikkia kirkon tarjoamia varhaiskasvatuksen palveluita. Vaikka ekaluokkalainen on useimpiin näistä palveluista jo liian vanha, käsittää varhaiskasvatuksen kehittämisasiakirja myös toimintamuotoja tämän ikäisille. (Lapsi on osallinen, Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja 2008, 9-10) Myös Kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio, visio ja strategia 2010- asiakirja määrittelee millaisia palveluita seurakunnan tulisi järjestää tämän ikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Asiakirjasta selviää myös näitä palveluita ohjaavat arvot. (Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. Kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio, visio ja strategia 2010)

6.2 Seurakunta tukemassa ekaluokkalaisen elämää

Seurakunnat tarjoavat pienille koululaisille aamu- ja/ tai iltapäivätoimintaa, nämä kerhot ovat joko itsenäisiä seurakunnan kerhoja, tai sitten kunnan ostopalveluina hankittuja lain määäämiä palveluita. Kerhot tarjoavat koululaisille turvallista tekemistä ystävien kanssa ennen koulupäivän alkua, kuten myös sen jälkeen. Kerhojen arvot perustuvat kummassakin tapauksessa kristilliseen arvopohjaan. Seurakuntien lapsityön keskus (SLK) kehittää kerhojen toimintaa yhdessä PTK - poikien ja tyttöjen keskuksen kanssa, kuin myös Kirkkohallituksen Kasvatus ja nuorisotyön yksikön (KKN) kanssa. (Seurakuntien lapsityön keskus i.a. ja Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Seurakunnat ovat aktiivisesti mukana koulu-

laisten arjessa 2001.) Osallistujamäärät näihin kerhoihin ovat kasvussa, vuonna 2010 osallistujia oli noin 12 600, määrä on kasvanut lähes tuhannella vuodesta 2009. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Seurakunnat ovat aktiivisesti mukana koululaisten arjessa 2011)

Monet seurakunnat järjestävät koulutiensä aloittaville lapsille siunaustilaisuuden kirkossa, yleensä jumalanpalveluksen yhteydessä. Tilaisuudet eroavat eri seurakunnissa, mutta tilaisuudesta yritetään aina tehdä erityinen tapahtuma lapselle. Koulun aloittaminen on iso elämänmuutos lapselle, ja siunaamistilaisuus on eräs seurakunnan tapa juhlistaa ja tukea tätä muutosta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Ekaluokkalaisten kouluun siunaus on odotettu tapahtuma 2008)

Pyhäkoulu on seurakunnan järjestämä toimintamuoto kouluikäisille ja sitä nuoremille lapsille, se toimii ikään kuin lasten jumalanpalveluksena. Pyhäkoulussa opitaan muun muassa keskeisimpiä raamatunkertomuksia ja hiljentymistä. Vaikka pyhäkoulu perinteisesti järjestetään sunnuntaisin, on nykyään monessa seurakunnassa tarjolla pyhäkoulutoimintaa myös viikolla. Pyhäkoulu toimii ikään kuin myös yhtenä osana lapsen kasvatusta, koska siellä opitaan myös tärkeitä elämäntaitoja kuten kiitollisuutta, muiden kunnioittamista ja itsearvostusta. Lisäksi pyhäkoulussa on tarkoitus lapsen oppia luottamaan Jumalan hyvyyteen ja turvaan. (Lapsi on osallinen, Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja 2008, 15)

Leirit kuuluvat tärkeänä osana seurakunnan varhaiskasvatukseen ja varhaisnuorisotyöhön. Leirejä järjestetään ympäri vuoden sekä perheille, että lapsille. Perheleirit ovat yleensä pienten lasten perheille, ja niissä on tarkoitus tukea perheyhteyttä ja kristillistä kasvua. Lasten leireillä taas painotetaan kristillisen kasvatuksen lisäksi mukavaa yhteistoimintaa ja kokemuksia. Leiritoiminnan lisäksi kesäisin seurakunnat järjestävät myös erilaisia päivätapauksia, päivälei-

reja ja tempauksia ja retkiä. (Lapsi on osallinen, Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja 2008, 15–16)

6.3 Kirkon perheneuvonta

Suomen evankelis-luterilainen kirkko tarjoaa perheille maksutonta neuvontaa kirkon perheasiain neuvottelukeskuksissa (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a., Kirkon perheneuvonta). Työmuoto on syntynyt jo sodan jälkeen, mutta sen työmuodon pääperiaatteet ovat pysyneet samana. Tarkoituksena on tukea ja auttaa perheitä kriisitilanteissa, sekä ihmisiä perheen ja parisuhteen ongelmisissa. Perheneuvonta on erittäin suosittu kirkon tarjoama tukimuoto, halukkaita palvelujen piiriin on enemmän, kuin mitä pystytään tarjoamaan. (Meidän kirkko, mukana perheiden arjessa, 2010:1.) Vaikka kirkon perheneuvonta ei saavutaakaan palveluillaan kaikkia perheitä, on se ongelmatilanteissa hieno mahdollisuus ilmaiseen apuun.

6.4 Espoon seurakunnan työ ekaluokkaisten ja heidän perheidensä kanssa

Haastattelimme opinnäytetyötämme varten Pirjo Myllärniemeä, joka toimii Espoon seurakuntayhtymän kasvatustyön sihteerinä. Hänen työhönsä kuuluu vastata seurakunnan varhaisnuorisotyöstä eli pääsääntöisesti alakouluikäisistä lapsista, mutta työnkuvaan sisältyy myös rippikoulutyötä sekä osin rippikoulun jälkeistä nuorisotyötä. Tämän osion tiedot pohjautuvat Pirjo Myllärniemeltä saamiimme tietoihin Espoon seurakuntayhtymän toteuttamasta varhaisnuorisotyöstä. (Pirjo Myllärniemi, henkilökohtainen tiedonanto 14.10.2011.)

Meitä kiinnosti tietää erityisesti millä tavalla seurakunta on mukana tukemassa ekaluokkalaisia ja heidän perheitään nykyisellään ja onko seurakunnan antama tuki riittävää. Kodin ja koulun välisen yhteistyön tukeminen seurakunnan osalta on tällä hetkellä Espoossa heikkoa, mutta kehitteillä on erilaisia yhteistyön muotoja eri toimijoiden välillä. Tällä hetkellä seurakunnan tarjoama tuki on hyvin välillistä, eli se painottuu lähinnä opettajien työn tukemiseen sekä vanhempien kohtaamisiin erilaisissa kasvatusaiheisissa illoissa. Kartoitimme, millä tavoin seurakunta on mukana siirtymävaiheessa, kun lapsi siirtyy esikoulusta opetuksen piiriin. Myllärniemi itse vierailee kuukausittain eri esikouluryhmissä ja kohtaa sekä lapset, että vanhemmat koulutielle siunaamisen yhteydessä. (Pirjo Myllärniemi, henkilökohtainen tiedonanto 14.10.2011.)

Hänen mukaansa seurakunnan tarjoama tuki painottuu tällä hetkellä lähinnä iltapäiväkerhoihin, joiden valinnoissa ensimmäisellä luokalla olevat oppilaat ovat aina etusijalla. Kysyimme seurakunnan mahdollisista tarjoamista tukimuodoista ja toiminnasta liittyen esimerkiksi vanhemmuuden tukemiseen ja kasvatukseen liittyviin kysymyksiin. Myllärniemen mukaan kasvatusaiheisia iltoja järjestetään seurakunnan perhetyön puolesta. Muita tukimuotoja hän ei tuonut esille. (Pirjo Myllärniemi, henkilökohtainen tiedonanto 14.10.2011.)

Millaiselle toiminnalle ja kehittämiselle olisi sitten tarvetta tulevaisuudessa liittyen kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön? Tällä hetkellä on kehitteillä Espoossa toimintamalli, jossa seurakunnan työntekijä osallistuisi erityisesti ensimmäisen luokan vanhempainiltoihin. Lisäksi vapaamuotoisten teemailtojen järjestämistä tulisi laajentaa nykyisestään. (Pirjo Myllärniemi, henkilökohtainen tiedonanto 14.10.2011.)

Seurakunnan tarjoama tuki Espoossa ei tällä hetkellä ole riittävää, mutta perhekerhoihin osallistuvien kautta kohdataan toki myös ekaluokkalaisten vanhempia. Kartoitimme myös millä keinoin Lapsen ääni-hanke on huomioitu tällä hetkellä

Espoon seurakuntayhtymässä. Hankkeesta ollaan jonkin verran tietoisia, mutta nuorisotyö ei ole ottanut asiaa kuitenkaan omakseen. Kyse on myös resurssivaajeesta ja ajankäyttöön liittyvistä ongelmista. Erityisesti päiväkerhotyössä työskentelevät henkilöt ovat usein tuntityöläisiä ja heidän osallistumisensa kokouksiin on vaikeaa. Tätä tulisi kuitenkin kehittää, koska nämä työntekijät ovat usein iltapäiväkerhon työntekijöitä, jotka kohtaavat nimenomaan ekaluokkalaisia ja heidän perheitään. Johtajatasolla tilannetta tulisi kehittää ja nähdä hankkeen tärkeys. (Pirjo Myllärniemi, henkilökohtainen tiedonanto 14.10.2011.)

Mielestämme seurakunnan antama tuki tällä hetkellä on tämänkin haastattelun mukaan kapea-alaista, eikä alkuunkaan riittävää. Tulisi kehittää erilaisia toimintamalleja, joissa seurakunnan voimavarat voitaisiin hyödyntää kodin ja koulun välisen yhteistyön osalta. Opettajat ovat ylityöllistettyjä jo nykyisellään ja luokkakoot suuria, joten yhteistyöhön olisi erityisen tärkeää saada myös seurakunta lisäavuksi. Itse ajattelemmme, että verkostoituminen olisi tärkeää, eli mukaan tulisi ottaa koulun ja seurakunnan lisäksi myös esimerkiksi sosiaalialan ammattilaisia ja poliisi. Poliisia voisi ottaa mukaan yhteistyöhön esimerkiksi niin sanottu lähipoliisi-idealla, jossa tietty poliisi tulisi tutuksi lapsille ja heidän vanhemmilleen, jolloin tiedon ja tuen pyytäminen tarvittaessa olisi ehkä helpompaa. Monien vanhempien kynnys avun hakemiselle on hyvin suuri, johtuen osittain esimerkiksi häpeän tunteesta. Lastensuojelun tukitoimia ja apua ei uskalleta useinkaan pyytää esimerkiksi sen vuoksi, että pelätään leimautumista tai lasten huostaanottoa. Verkostoitumisella pystyttäisiin jakamaan enemmän monialaista tietoa ja ohjata matalalla kynnyksellä tarvittaessa oikeanlaisen tuen piiriin.

Olisi tärkeää, että vanhemmille muodostuisi jo koulun alussa laaja-alainen tukiverkosto, johon he voisivat ottaa tarvittaessa matalalla kynnyksellä yhteyttä ja näin ollen lisätä varhaisen tuen saamista ennen ongelmien kulminoitumista. Seurakunta on jo nykyisellään luontevasti mukana alakoulun arjessa esimerkiksi päivänavausten ja kirkossa käymisen kautta, jolloin yhteistyötä varmasti pystyttäisiin luontevasti tiivistämään nykyisestään. Tämä toki vaatii asiasta innostu-

neita työntekijöitä, päättäjiä ja resursseja. Seurakunnalla kyllä riittää varmasti laaja-alaista osaamista asian suhteen, jota olisi hyvä päästä hyödyntämään mahdollisimman tehokkaasti. Lapsen ääni-kehittämishjelmassakin on ollut pu-
hetta erityisesti verkostoitumisen tärkeydestä vanhemmuuden tukemisessa, joten tulevaisuudessa toivottavasti yhteistyötä pystytään tiivistämään entises-
tään. Espoon alueella toki lisähaastetta seurakunnan tarjoamaan tukeen tuo monikulttuurisuus ja eri uskontojen yhteensovittaminen. Seurakunnan tarjoama tuki tulisi olla luonteeltaan sellaista, että myös vieraiden uskontojen edustajat saataisiin tuen piiriin mahdollisimman luontevasti uskonnosta riippumatta.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Kyselyt on toteutettu syksyllä 2010 ja keväällä 2011. Vastaajakoulut ovat molemmissa kysymyksissä samat. Kysymyksiä lähetettiin molemmilla kerroilla 207 kappaletta ja vastausprosentti oli syksyn kyselyssä 68 ja keväällä 69,5. Kysymyslomakkeissa käsiteltiin kolmea erilaista teemaa. Yksi koski koulun aloittamiseen liittyviä asioita, kuten kokemuksia ja odotuksia ensimmäisestä kouluvuodesta. Toinen osio käsitteli vanhemmuuteen liittyviä teemoja ja kolmas oli lapsille suunnattu osio, jossa kysyttiin lasten ajatuksia koulunkäynnin aloittamisesta, kaverisuhteista ja hyvinvoinnista. Otamme esiin aineistosta hankkeen tavoitteiden kannalta tärkeimmät tulokset jokaiselta aihealueelta.

7.1 Vanhemmille suunnatut kysymykset

Vanhemmille suunnatuissa kysymyksissä kysyttiin muun muassa ketkä henkilöt vanhemmat ovat kokeneet tärkeiksi yhteistyökumppaneikseen. Käymme läpi ensin syksyn vastaukset ja tämän jälkeen kevään vastaustulokset. Syksyn 2010 vastausten perusteella ylivoimaisesti tärkeimpänä yhteistyökumppanina koettiin opettaja. Opettajan koki tärkeimmäksi yhteistyökumppaniksi 95 % vastaajista. Seuraavina tulivat terveydenhoitaja (24 %), rehtori (22 %), luokkatoverien vanhemmat (21 %), sekä iltapäiväkerhon toimijat (16 %). Syksyn kyselyn yhteistyökumppanikysymys oli muodoltaan avoin kysymys, johon vanhemmilla oli mahdollisuus kirjata ylös kaikki tärkeänä koetut yhteistyötahot. Monet nimesivät opettajan lisäksi muutkin tulosten pohjalta kärkisijoille yltäneet yhteistyötahot.

Keväällä 2011 toteutetussa kyselyssä kysyttiin tärkeitä yhteistyökumppaneita kvalitatiivisessa muodossa. Vanhemmat rastittivat jokaisen tärkeänä pitämänsä yhteistyökumppanin. Kevään tulosten pohjalta tärkeimpänä yhteistyötahona

koettiin yhä luokan opettaja vastausprosentilla 77. Seuraavaksi tärkeimmäksi tahosi vanhemmat olivat nimenneet iltapäiväkerhon toimijat tuloksella 62,5 %. Muiksi tärkeiksi yhteistyökumppaneiksi koettiin luokkatoverien vanhemmat (57 %) sekä lapsen kaverit (46 %).

Kysely oli toteutettu samoissa kouluissa ja luokissa, joten voimme olettaa että suurin osa vastaajista on sekä syksyn että kevään kyselyssä samoja perheitä. Kysymysten vastaukset erosivat melko paljon toisistaan, kun verrataan syksyn ja kevään prosentuaalisia tuloksia. Osaltaan syytä selittää kysymysten asettelu. Syksyn kyselyssä vanhempien tuli itse pohtia avoimen kysymyksen muodossa tärkeitä yhteistyötahoja, kun taas kevään kyselyssä vastaukset oli annettu valmiina rastitettavaksi. Opettajan merkitys näyttäisi tutkimustulosten pohjalta vähentyneen huomattavasti tultaessa kevääseen. Osittain eroa selittää kuitenkin kevään kyselylomakkeen virhe, jossa luokanopettajalta puuttui oma rastitettava laatikkonsa kokonaan. Osalta vastanneista oli jäänyt koko opettaja-vastausvaihtoehto mahdollisesti huomaamatta tämän vuoksi kokonaan. Toisaalta kysymysvaihtoehdoissa oli myös mahdollisuus vastata avoimesti kohtaan ”muu”, johon monet niistä, jotka eivät olleet piirtäneet opettajalle omaa rastiruu-tua kirjasivat opettajan.

Voidaan myös pohtia, onko opettajan rooli heikentynyt yhteistyökumppanina vuoden mittaan ja korvautunut esimerkiksi luokkatoverien vanhemmilla, joihin oli monelle ehtinyt kevääseen tultaessa muodostua läheisempiä kontakteja. Opettajan oli tavattu ehkä enemmän henkilökohtaisesti koulun aloituksen ja esimerkiksi kouluun tutustumisen yhteydessä, jolloin hänen roolinsa tuntui ehkä suuremmalta kuin keväällä. Vanhemmat nimesivät myös lapsen kaverit kevään kyselyssä tärkeäksi yhteistyötahoksi. Syksyllä avoimissa kysymyksissä saimme vain kolme mainintaa kaverien tärkeydestä, kun taas keväällä kaverivastausten määrä oli huomattavan suuri. Monet eivät mahdollisesti avoimia vastauksia miettiessä ole ymmärtäneet lapsen kavereita yhteistyötahoksi. Osaltaan syytä selittää myös lasten kaverien tutuksi tuleminen vanhemmille vuoden aikana.

Myös iltapäivätoimijoiden tärkeys vastausprosentuaalisesti oli kasvanut huomattavasti kevääseen tultaessa. Tässä kohtaa kysymysten asettelulla on ollut mielestämme suuri vaikutus. Avoimia vastauksia kirjoittaessa monelle vanhemmalle ei ehkä ole tullut mieleen nimetä iltapäivätoimijaa osana koulunkäyntiin liittyväksi yhteistyökumppaniksi. Monet näkevät iltapäiväkerhon koulusta erillisenä tahona, jonka vuoksi he ovat varmasti miettineet perinteisiä koulun yhteistyökumppaneita, kuten juuri opettajaa, rehtoria ja terveydenhoitajaa. Keväällä kysymyksen asettelua on muutettu rasti ruutuun-tyyppiseksi, jolloin on ollut helppo nimetä iltapäivätoimija yhteistyökumppaniksi. Toinen selittävä tekijä saattaisi olla tiiviimmän suhteen muodostuminen vuoden aikana iltapäivätoimijaan. Syksyllä iltapäiväkerhon ohjaajat ovat olleet uusi tuttavuus monelle, ja kevääseen mennessä heistä on tullut monelle jo hyvinkin tuttuja, jolloin heidän merkityksensä yhteistyökumppanina ja osana lapsen arkielämää on kasvanut huomattavasti. Vanhemmat ovat ehkä myös ymmärtäneet iltapäiväkerhon tärkeyden lapsen elämässä. Tällä viittaamme siihen, että lapsi saa kerhossa mielekästä tekemistä sen sijaan, että hänen pitäisi olla yksin kotona. Iltapäiväkerho tarjoaa ohjattua ajanviettoa, joten vanhemmat myös tietävät mitä heidän lapsensa tekee iltapäivisin.

Syksyn 2010 kyselyssä kartoitettiin vanhempien omia ajatuksia siitä, mitä he olivat valmiita tekemään kodin ja koulun yhteistyön tukemiseksi. Kysymys oli avoin kysymys, johon vanhemmat saivat vastata vapaamuotoisesti ja listata niin monta asiaa kuin kokivat olennaiseksi. Yhteensä 44 mainintaa sai oma aktiivisuus. Suuri osa vanhemmista oli siis valmiita itse toimimaan aktiivisesti yhteistyössä koulun kanssa. Seuraavaksi eniten mainintoja (39 kappaletta) sai vanhempien halu osallistua tapaamisiin ja keskusteluihin opettajan kanssa. Muita yleisiä vastauksia olivat oman lapsen opiskelun tukeminen 26 vastauksella, ”kaiken mitä tarvitaan”-tyyppiset vastaukset, joita kirjasimme yhteensä 24 kappaletta, vanhempainyhdistyksen tai koti- ja kouluyhdistyksen toimintaan osallistuminen (24 vastausta), reissuvihon ja muiden tiedotteiden seuraaminen (21 vastausta) sekä vanhempainiltoihin osallistuminen (15 vastausta). Muutamia vastauksia tuli myös kodin ja koulun yhteisten sääntöjen noudattamiseen sekä

avoimeen ilmapiiriin. Näiden tulosten pohjalta näyttäisi siltä, että vanhemmat olivat syksyllä 2010 lasten aloittaessa koulumaailman valmiita itse aktiivisesti osallistumaan ja tukemaan kodin ja koulun hyvän yhteistyön kehittymistä.

Kevään 2011 kyselyssä kysyttiin millaisia kokemuksia lasten vanhemmilla oli liittyen koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön lapsen aloitettua ensimmäisellä luokalla perusopetuksessa. Kysymys oli muodoltaan avoin, johon vanhemmilla oli mahdollisuus kirjata ylös kaikki mieleen tulevat asiat liittyen aiheeseen. Vanhemmat toivoivat kaikista eniten tiivistä viestintää koulun ja kodin välillä. Mainintoja viestinnän tärkeydestä saatiin yhteensä 70. Toiseksi tärkeimmäksi vanhemmat kokivat avoimen ja rohkean kommunikoinnin liittyen lapsen asioihin (42 mainintaa). Tärkeänä koettiin myös mahdollisiin ongelmiin puuttuminen (27 mainintaa), aktiivinen yhteistyö kodin ja koulun välillä (25 mainintaa), opettajan tapaamisiin sekä muihin tapahtumiin osallistuminen (15 mainintaa), sekä lapsen oppimisen / kehityksen seuraamisen tukeminen (9 mainintaa).

Vertailtuamme syksyn ja kevään vastauksia toisiinsa voimme todeta, että syksyllä vanhempien vastauksista näkyi selkeästi halu itse olla mukana aktiivisesti tukemassa hyvän kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittymistä. Toisaalta kysymyksen asettelukin erosi toisistaan kevään ja syksyn osalta. Syksyn kyselyssä olikin ehkä enemmän tarkoitus kartoittaa sitä, mitä vanhemmat olivat valmiita itse tekemään, eikä niinkään sitä, mikä heidän mielestään edistäisi hyvää yhteistyön kehittymistä. Kevään vastauksista näkyi, että vanhemmat asettivat melko paljon vastuuta opettajalle ja koululle yhteistyön onnistumisessa. Erityisen tärkeänä pidettiin kevääseen tullessa aktiivista viestintää. Voidaan ajatella, että vanhemmat olivat ymmärtäneet viestinnän tärkeyden käytännön kokemusten kautta ja heillä oli mahdollisesti sekä positiivisia, että negatiivisia kokemuksia asiaan liittyen. Voimme myös todeta, etteivät vanhempien odotukset yhteistyöstä välttämättä olleet toteutuneet ensimmäisen kouluvuoden aikana toivotulla tavalla, koska niin monta mainintaa tuli esimerkiksi rohkeaan kommunikointiin lapsen asioihin liittyen. Joillakin vanhemmilla oli ehkä ajatus, ettei

opettaja uskaltanut olla yhteydessä vanhempiin riittävän matalalla kynnyksellä lapsen liittyvissä asioissa.

Tuloksista saimme paljon tietoa liittyen tämän päivän koulumaailmaan. Kodin ja koulun välinen yhteistyö koetaan tänä päivänä erityisen tärkeänä niin vanhempien, kuin opetushenkilöstönkin puolelta. Vanhempien odotukset nojaavat pitkälti luokanopettajan kanssa tehtävään henkilökohtaiseen yhteistyöhön. Vanhemmat odottavat opettajalta paljon tietoa lapsen koulun sujumisesta, koska lapsilta itseltään ei välttämättä tule riittävästi tietoa koulunkäynnin sujumisesta etenkin alaluokilla. Suurimpana ongelmana tällä hetkellä ovat suuret luokkakoot ja opettajan käytettävissä olevat resurssit, jotka eivät kohtaa kenenkään tarpeita. Opettajat ovat ylityöllistettyjä ja mahdollisuudet yhteistyön ylläpitämiseen työajan puitteissa ovat vähäiset. Tällöin yhteistyö on lähinnä vanhempien tapaamisia ”vanhempainvarteissa”, sekä yhteisissä vanhempainilloissa, joissa ei ehdi käymään läpi lähimainkaan kaikkia olennaisia asioita lapsen koulunkäyntiin liittyen.

Ongelmana ovat myös esimerkiksi lasten lisääntyneet käytöshäiriöt ja ongelmakäyttäytyminen, joihin ei yksittäisellä opettajalla ole useinkaan resursseja puuttua. Varhaisesta puuttumisesta on ollut paljon puhetta mediassa viimeaikoina, mutta sen toteutuminen on hankalaa nykyisellään. Opettajan aika menee oppitunneilla yleisesti asioiden opettamiseen ja työrauhan ylläpitämiseen, jolloin oppilaiden yksilöllisten tarpeiden huomioimiseen ei ole aikaa. Vanhempien ja opettajien välille saattaa myös syntyä jännitteitä, jolloin lapsen oppimista tukevan yhteistyön kehittyminen estyy. Omien kokemustemme mukaan opettajat kokevat usein suurta voimattomuutta liittyen mahdollisuuksiinsa puuttua lapsella ilmeneviin ongelmiin. Erityisen hankalassa tilanteessa ovat alueet, joissa sosiaalisia ongelmia on niin paljon, ettei jokaiseen ”pieneen” ongelmaan ole mahdollista tarttua suurempien ongelmien viidakossa.

Tuloksista selvisi vanhempien olevan verrattain tyytyväisiä opettajan kanssa tehtävään yhteistyöhön. Vaikka vanhemmat kokivat, ettei yhteistyötä ollut riittävästi, he pitivät kuitenkin opettajaa asiantuntevana ja henkilönä, jota on helppo lähestyä. Luokanopettaja koettiin selkeästi tärkeimmäksi yhteistyökumppaniksi lapsen koulumaailmassa. Yllättävää oli kuitenkin se, kuinka tärkeänä vanhemmat pitivät myös luokkatovereiden vanhempia. Vanhemmat ehkä kokivat tärkeäksi purkaa tuntojaan toisten vanhempien kanssa, koska luokanopettajaa ei ollut mahdollista tavata riittävän usein. Toiset vanhemmat mahdollisesti koettiin vertaistukena, joilta oli helppo saada tietoa ja joiden kanssa oli tärkeää puhua ekaluokkalaisen koulunkäyntiin ja elämään liittyvistä asioista. Tätä seikkaa ei ole ehkä hyödynnetty nykyisellään riittävästi kouluissa. Vanhempien keskinäisiä tapaamisia tulisi lisätä, joka vahvistaisi luokan ”me-henkeä”. Vanhempien olisi myös hyvä tavata kasvotusten keskustellakseen esimerkiksi luokassa ilmenevistä ongelmista. Ongelmiin puuttuminen olisi helpompaa, jos myös vanhempien välistä yhteistyötä tiivistettäisiin. Kyse on kuitenkin asiasta, joka koetaan vanhempien keskuudessa äärimmäisen tärkeänä. Opettajien työtaakkaa voitaisiin helpottaa myös luomalla uusia yhteistyön muotoja.

7.2 Vanhemmuuteen liittyvät kysymykset

Vanhemmuus osiossa kartoitettiin vanhempien kokemuksia ja tuntemuksia vanhemmuuteen liittyen. Syksyn 2010 ja kevään 2011 kyselyissä kysyttiin täysin identtiset kysymykset. Syksyn ja kevään osalta vastauksissa ei ilmennyt mainittavan arvoisia eroja. Vastausten mukaan yli 94 % koki olevansa riittävän hyvä äiti tai isä. Kartoitimme myös kuinka vanhemmat pystyvät kokemuksena mukaan puhumaan vaikeista asioista lapsensa kanssa. Tähänkin kysymykseen lähes kaikki vanhemmat vastasivat pystyvänsä puhumaan myös vaikeista asioista lapsensa kanssa. Lisäksi lähes kaikki kokivat pystyvänsä selvittämään mahdolliset ristiriidat heidän ja lasten välillä. Vanhemmista suurin osa uskoi olevansa myös vastausten perusteella tietoisia siitä, mitä heidän lapsensa kulloin-

kin teki. Tämän lisäksi he kertoivat tietävänsä kuinka heidän lapsensa voivat. Näihin kaikkiin yllä mainittuihin kysymyksiin vanhemmat vastasivat molemmissa kyselyissä yli 95 % tuloksella joko ”olen täysin samaa mieltä” tai ”olen lähes samaa mieltä”. Tuloksista voidaan siis todeta vanhemmuusasioiden olevan suurimmalla osalla hyvin hallinnassa. Vastausten tuloksissa ei ollut myöskään merkittävää eroa, kun vertasimme syksyn ja kevään tuloksia toisiinsa. Kevään kyselyssä ilmeisesti ”täysin samaa mieltä”- vastaukset vaihtuivat ”lähes samaa mieltä” vastausvaihtoehtoon kuitenkin noin 5-10 % vastauksista, joten pientä epävarmuutta osa vanhemmista kuitenkin koki verrattuna syksyn tuntemuksiin.

7.3 Lasta koskevat kysymykset

Syksyllä 2010 toteutetussa kyselyssä kysyttiin huolestuttaako lasta jokin asia kavereiden kanssa. Kyselyyn vastanneista lapsista 71 % kertoi, ettei heitä huolestuttanut mikään asia kavereiden kanssa. Suurimmaksi huolenaiheeksi lapset nimesivät kiusaamisen (11 %) sekä leikistä ulos jäämisen ja yksinäisyyden (6 %). Emme kuitenkaan pystyneet vastausten perusteella selvittämään millaisesta kiusaamisesta oli kyse. Kysymyksen asettelu oli mielestämme epätarkka, koska nyt kyse ei ollut ylipäätään lasta askarruttavista huolista, vaan kysymys oli kohdistettu koskemaan nimenomaan kavereihin liittyviä huolenaiheita. Monissa kaverisuhteissa pienet riidat ja kiusaamiset ovat yleisiä, erityisesti kun kyse on 6-7-vuotiaista lapsista. Riidat ovat usein lyhyitä ja menevät pian ohi, jonka jälkeen ollaan taas ylimpiä ystävyksiä. Toisaalta erityisesti tyttöjen kaverisuhteissa saattaa ilmetä myös ns. kolmas pyörä- ilmiötä, jolloin yksi kaveri jää ulkopuolelle ja kokee helposti ettei oteta leikkiin mukaan. Tytöt ovat herkempiä leikkimään kahdestaan, kun taas poikien leikkeihin mahtuu helpommin mukaan useampikin lapsi.

Voimme tyytyä tämän kysymyksen kohdalla tekemään vain pohdintaa, sillä suora tulosta emme pysty antamaan kysymyksen asettelun vuoksi. Itse olisimme

olleet kiinnostuneita tietämään kokevatko kyselyyn vastanneet lapset tullessa kiusatuiksi ylipäättään, ei vain huolesta liittyen kaverisuhteisiin. Tällöin tulokset olisivat olleet luultavasti toisenlaisia. Nyt kiusaamisilmiö oli mielestämme sivuutettu, kun ottaa huomioon kuinka valitettavan yleistä se edelleen koulumaailmassa tänä päivänä on. Olisi ollut tärkeää kysyä, onko lasta kiusattu ja jos on, niin onko asiaan puututtu. Tämä on yksi olennainen jatkokysymys, joka meille heräsi lasten kysymysten osalta. Koulukiusaamista toki ilmiönä on paljon Suomessa tutkittu ja tämän kartoituksen tavoitteena ei ollutkaan koulukiusaamisen tutkiminen, mutta koska kyselyyn oli liitetty oma osionsa lasten kysymyksille, olisi mielestämme ollut tärkeää liittää lomakkeisiin koulukiusaamiseen liittyviä kysymyksiä. Ymmärrämme kuitenkin, ettei tähän asiaan pyritty hankkeen näkökulmasta saamaan vastauksia, vaikka itse koimmekin asian tärkeäksi.

Kevään 2011 kyselyssä kysyttiin lapsille suunnatuissa kysymyksissä heidän peloistaan. Kysymykseen vastanneista lapsista (yhteensä 142), 39 lasta vastasi, että heitä pelottaa jokin asia. Lisäksi lomakkeessa kysyttiin, kuinka moni lapsista oli kertonut pelostansa tai peloistansa opettajalle ja /tai vanhemmalle. Tämän lisäksi kysyttiin vielä kuinka monelta pelko oli kertomisen jälkeen poistunut. Yhteensä 15 lasta 39:stä oli kertonut pelosta opettajalle ja 18 jättänyt kertomatta. Näistä 15 lapsesta yhteensä 14 oli vastannut seuraavaan jatkokysymykseen, jossa kysyttiin, oliko pelko poistunut kertomisen jälkeen. Lapsista 10:ltä pelko oli poistunut. Yhteensä 28 lasta 39:stä oli kertonut pelostaan vanhemmalle ja 9 jättänyt kertomatta. Vanhemmille kertominen oli siis huomattavasti yleisempää, kuin opettajalle kertominen. Niistä lapsista jotka olivat kertoneet pelostaan vanhemmalle yhteensä 25 vastasi jatkokysymykseen pelon poistumisesta. Yhteensä viideltätoista pelko oli poistunut ja kymmeneltä ei.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että suurin osa lapsista ei ollut uskaltanut kertoa pelkoaan opettajalle. Syitä tähän voidaan ajatella löytyvät useita. Lapsen ja opettajan välille ei ehkä ollut ensimmäisen kouluvuoden aikana ehtinyt muodostua tarpeeksi turvallista suhdetta, jotta lapsi olisi kokenut luontevaksi kertoa pe-

loista opettajalle. Lapsi on saattanut ajatella, ettei pelon aihe ole niin merkittävä, että siitä olisi ollut syytä mainita opettajalle. Monet pelot myös liittyivät asioihin, jotka eivät liittyneet koulunkäyntiin, kuten esimerkiksi pimeään pelko, jolloin aiheesta on ollut luontevampaa keskustella oman vanhemman kanssa. Neljänneksi ja kaikista huolestuttavimmaksi syyksi voidaan ajatella että lapsi on jättänyt kertomatta pelosta opettajalle, koska ei ole ajatellut sen auttavan häntä. Yhtä kaikki, peloista kertomatta jättäminen on huolestuttavaa, koska tuloksista voidaan todeta, että monen kohdalla pelkoasia olisi helpottanut opettajalle tai vanhemmalle kertomisen myötä. Voidaan ajatella tutkimustulosten pohjalta, että opettajilla oli verrattain hyvät keinot ja ammattitaito käsitellä lasten pelkoja, koska niin monelta pelko oli poistunut kertomisen jälkeen. Jatkotutkimuksissa olisi syytä kartoittaa esimerkiksi sitä, kuinka moni kiusaamisen uhri uskaltaa puhua opettajalle kiusaamisesta. Tässä tutkimuksessa meillä ei kuitenkaan ollut mahdollista paneutua yksityiskohtaisesti kiusaamisilmiöön, koska tutkimuksemme käsitteli muita aiheita.

Suurin osa lapsista uskalsi puhua peloistansa omille vanhemmilleen. Voidaan siis todeta, että suurimmalla osalla lapsista oli läheiset välit omiin vanhempiinsa, koska peloista pystyttiin puhumaan. Monen kohdalla pelko ei ollut kuitenkaan poistunut. Emme pysty kuitenkaan antamaan tutkimustulosten pohjalta vastausta esimerkiksi siihen, oliko pelko vähentynyt tai pelon tuoma ahdistus lieventynyt lapsilta kertomisen jälkeen. Monet pelot, kuten esimerkiksi pimeä tai ukkonen ovat luonteeltaan sellaisia, etteivät ne lapselta täysin poistu, vaikka niistä keskusteltaisiinkin paljon aikuisen kanssa. Emme pysty tulosten pohjalta esittämään sitä esimerkiksi kokiko lapsi pelkoa niin voimakkaana, että se haittasi jokapäiväistä elämää, kuten unta, vai oliko lapsi maininnut jonkin asian pelkoon liittyen, vain koska sitä kysyttiin kyselylomakkeessa. Pelko sanana on melko voimakas, joten erilaisia vastauksia olisi saatu, jos olisi kysytty esimerkiksi huolestuttaako lasta jokin asia, tai mikä asia aiheuttaa lapselle pahaa mieltä.

Keväällä 2011 lapsilta kysyttäessä pelottaako heitä jokin asia, kysyttiin lomakkeessa myös tarkentavana kysymyksenä mikä asia heitä pelottaa. Lapsien mukaan suurin pelko oli kiusaamiseen liittyvät asiat, näin vastasi 10 lasta, lisäksi muita pelon aiheita kerrottiin olevan pimeä, yksin kouluun kulkeminen, pahat unet ja kuolema. Yleisesti ottaen tähän kysymykseen saatiin hyvin vähän vastauksia. Tähän osasyynä on varmasti se, että kysymys muotoiltiin niin, että jos edelliseen kysymykseen oli vastannut kyllä, pystyi vasta tähän kysymykseen vastaamaan. Näin ollen tähän kysymykseen oli mahdollista vastata vain 39 lapsen. Moni lapsi ei kuitenkaan vastannut tähän kysymykseen mitään. Lapselle voi myös olla hankala muotoilla pelkoja sanoiksi, joten heille on ehkä ollut helpompi vain jättää vastaamatta kysymykseen.

Lapselta kysyttiin myös mitkä asiat ovat hänestä tuntuneet ikäviltä koulussa. Tähän vastauksia saatiin jo suurempi määrä. Kuten pelkoja käsittelevässä kysymyksessä, myös tässä kohtaa kiusaamiseen ja riitoihin liittyvät asiat mainittiin ikäviksi, näin vastasi lähes 30 lasta. Leikin ulkopuolelle jääminen ja yksinolo olivat myös kymmenen lapsen mielestä ikävä asia koulussa. 13 lasta mainitsi ikäviksi jutuiksi läksyt, sekä erilaiset kouluaineet. Muita ikävältä tuntuvia asioita olivat muun muassa ruoka, sekä aikaisin kouluun herääminen. Molemmissa kysymyksissä siis suuri määrä vastaajia mainitsivat kiusaamisen ja riidat suurimmiksi ongelmiksi, tämä on kovin hälyttävää, vaikkakaan ei suuri yllätys. Vaikka koulukiusaamiseen yritetään yhä enemmän puuttua sekä opettajien, vanhempien, että erilaisten tempausten muodossa, on kiusaaminen edelleen kovin yleistä koulussa. Vastauksista kävi myös ilmi kiusaamiseen liittyvät suuret pelot jopa niiltä lapsilta, joita ei koskaan ole koulussa kiusattu. Itse kiusaamisen lisäksi pelko joutua joskus kiusatuksi on lasten mielessä heti koulun aloituksesta lähtien. Tähän tietysti vaikuttaa esimerkiksi vanhempien lapselle antamat varoituksen ja kehotukset kertoa heti, jos hän joutuu kiusatuksi, sekä mediasta saatu tieto kiusaamiseen liittyvistä asioista. Vaikka lasta siis ei koskaan edes kiusataisi, säilyy pelko asiasta hänen mielessään. Sitä, miten tähän asiaan voitaisiin puuttua, olisi mielenkiintoista tutkia.

Lasten kevään 2011 kysymyksissä kysyttiin myös, olivatko lapset saaneet apua oppimisessa, jos olivat sitä tarvinneet. Kysymykseen vastasi yhteensä 128 lasta ja kyllä-vastausten osuus oli täydet 100 %. Näiden tulosten perusteella voidaan todeta opettajien hoitaneen mallikkaasti oppilaiden mahdolliset lisäavun tarpeet oppimiseen liittyen. Vaikka luokkakoot ovat nykyisellään verrattain suuria, voidaan sanoa että tämän kysymyksen tulosten perusteella opettajalla on ollut aikaa tarjota apua oppilaalle joko itse, tai ohjata lapsi lisäavun piiriin esimerkiksi niin, että erityisopettajalta on voitu hakea apua. Toisaalta kysymyksessä ei kuitenkaan kysytty, oliko apu tullut opettajalta tai koulusta, vaikka sitä on ollut hankkeen puolesta varmasti tarkoitus kartoittaa. Emme voi tietää, onko apu tullut koulusta vai kenties kotoa vanhemmilta esimerkiksi läksyjenteon auttamisen muodossa. Jotkut ovat saattaneet jopa ajatella, että oppimisella ei ole tarkoitettu välttämättä pelkästään kouluun liittyviä oppimisen osa-alueita. Tässä kohtaa voimmekin todeta, että tähän kysymykseen olisi mahdollisesti saatu erilaisia vastauksia riippuen siitä, miten kysymys olisi esitetty.

Lasten kysymyksissä kartoitettiin sekä syksyn, että kevään kyselyssä lapsen kokemuksia siitä, onko hänellä kavereita aina, joskus vai ei koskaan. Vastauksia tähän kysymykseen saatiin molemmissa kyselyissä 141 kappaletta. Syksyllä 2010 73,8 % lapsista vastasi kokevansa, että heillä on aina kavereita. Vastavasti 26,2 % vastasi kavereita olevan joskus. Keväällä 78 % lapsista vastasi kavereita olevan aina ja yhteensä 22 % joskus. Erot kyselyissä eivät siis olleet suuria tämän kysymyksen osalta, mutta voidaan kuitenkin ajatella että useampi oli löytänyt kevääseen tultaessa lisää kavereita, koska aina-vastausten määrä kasvoi hieman. Kukaan lapsista ei onneksi kokenut ettei heillä ole koskaan kavereita.

7.4 Kodin ja koulun yhteistyön vuorovaikutusmallin soveltaminen tuloksiin

Kodin ja koulun yhteistyön vuorovaikutusmalli kuvaa koulumaailmassa eri tekijöiden vuorovaikutussuhdetta toisiinsa. Saimme kyselylomakkeiden vastausten kautta tietoa näistä suhteista. Koska kyselyt oli suunnattu lapsille ja heidän vanhemmilleen, saimme tietoa heidän näkökulmistaan asioihin. Vanhempien vastauksista kävi ilmi heidän suhteensa lapsiin, sekä opettajiin ja koulun muihin toimijoihin. Lasten vastauksista taas näkyi heidän suhteensa vanhempiin, koulun aikuisiin ja luokkatovereihin. Kuten arvelimme, ei vastauksista näkynyt kummankaan ryhmän suhdetta asuinalueeseen, eikä myöskään opettajan näkökulma voinut tulla tämän kyselyn kautta esiin, koska kyselylomakkeita ei oltu tehty opettajille.

Vanhempien ja lasten keskinäinen suhde näkyi molempien ryhmien vastauksissa. Vanhempien vastauksissa se tuli esille varsinkin vanhemmuuteen liittyvien kysymysten kautta, sekä esimerkiksi syksyn 2010 koulun aloitukseen liittyvien odotusten kautta. Yhteistyön odotuksiin moni vanhempi oli kirjoittanut oman lapsensa koulunkäyntiin liittyviä erityisiä odotuksia, jotka liittyivät esimerkiksi lapsen erityistarpeisiin. Lasten vastauksissa näitä erityistarpeita ei ollut mainittu, ne eivät ilmeisesti lapsen elämässä olleet niin tärkeitä asioita, kun taas vanhemmat kiinnittivät niihin erityistä huomiota. Lasten vastauksissa suhde perheeseen tuli ilmi lähinnä ikävöinnin kautta, moni lapsi oli eri kysymyksissä maininnut ikävään liittyvät negatiiviset tunteet, sekä myös maininnut perheen kysyttäessä lapselle tärkeitä asioita. Lasten vastauksissa tuli ilmi lähinnä kiintymys vanhempiin, erityisesti äitiin, kun taas vanhempien vastauksissa näkyi selvemmin kiinnostus lapsen hoitoon, koulunkäyntiin ja tarpeiden huomioimiseen, molemmat vastaukset tavallaan ilmensivät samaa asiaa, mutta vanhempien vastauksissa kiintymys osoitettiin huolenpidon kautta.

Vanhemmat osoittivat vastauksissaan myös tarpeen muodostaa kunnollinen suhde lapsen opettajaan. Tätä pidettiin tärkeänä, jotta yhteistyö opettajan kanssa toimisi hyvin. Moni vanhemmista ilmaisi halunsa toimia aktiivisesti, jotta tätä suhdetta voitaisiin rakentaa. He toivoivat myös opettajalta samaa aktiivista toimintaa. Mielenkiintoista olisi tässä kohtaa saada myös opettajien näkökulma asiaan, jossa saataisiin tietoa heidän toivomuksistaan suhteessa yhteistyöhön ja vanhempien osallistumiseen. Se ei kuitenkaan ollut tämän työn tarkoitus, joten opettajan ja vanhempien suhdetta voidaan tässä kohtaa käsitellä vain vanhempien näkökulmasta. Kuten Siniharjun mallissa todetaan, kaikkea yhteistyötä ohjaavat sen arvostus ja toteutuminen. Vanhempien vastauksissa näkyi muutamassa juuri tuo opettajan työhön liittyvä arvostus (Siniharju 2003, s. 44). Vanhemmat kirjoittivat muun muassa, kuinka he halusivat antaa opettajalle työrauhan ja näin kunnioittaa tämän ammattitaitoa. Kunnioitus opettajan tekemään kasvatusta ja opetustyöhön tuli myös esille joistakin vastauksista.

Lasten vastauksista tuli esille lapsen suhde luokkaan ja luokkatovereihin. Suhde näkyi niin kiusaamiseen ja yksinäjämiseen liittyvissä peloissa, kuten myös kavereiden kanssa olemiseen ja leikkimiseen liittyvissä positiivisissa tunteissa. Vastauksista kävi ilmi, kuinka tärkeässä asemassa ystävyysuhteet olivat liittyen kouluhyvinvointiin. Suurin osa koulun aloittamiseen liittyvistä peloista käsittelivät kiusaamista tai ilman kavereita jäämistä. Mukavina asioina lapset taas mainitsivat esimerkiksi tutun kaverin, joka pääsi samalla luokalle tai kaverin kanssa leikkimisen. Lasten vastausten perusteella saimme kuvan, että kaverisuhteet olivat ekaluokkalaisten lapsen elämässä se tärkein suhde, vaikka vanhempia ikävöitiin varsinkin koulun alussa, kävi lasten vastauksista paljon yksityiskohtaisemmin ilmi kaverisuhteiden tärkeys.

8 POHDINTA

Lapsen ääni-kehittämisohjelman mukaan tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa millaisia odotuksia ja kokemuksia lasten vanhemmilla oli kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä. Lisäksi kyselyyn liitettiin vanhemmuuteen liittyviä kysymyksiä, joilla kartoitettiin vanhempien omia tuntemuksia liittyen siihen, miten he kokevat itsensä vanhempina ja kasvattajina. Lopuksi kysyttiin vielä lapsen omia ajatuksia liittyen koulumaailmaan, kaverisuhteisiin ja myöhemmässä kyselyssä myös pelkoihin. Varhaisen tuen toimintalinjan yhtenä päätavoitteena on hyödyntää perheiden omia vahvuuksia, voimavaroja ja vertaistukea. (Lapsen ääni, Tukevasti alkuun, vahvasti kasvuun, i.a.) Meille heräsi paljon kysymyksiä tutkimusta tehdessä erityisesti liittyen siihen, kuinka hyvin tutkimuksella pystyttiin kartoittamaan sitä, mihin hanke todellisuudessa halusi vastauksia. Varsinkin lasten kysymykset pohjautuivat enemmän vain siihen, mikä lapsen mielestä on kivaa koulussa ja mikä on tuntunut ikävältä koulun aloituksessa. Lapsen kysymykset jäivät melko irralliseksi osioksi, vaikka tärkeää oli toki saada heidän äänensä kuuluviin tutkimuksessa. Toisaalta lapsen oman äänen kuulluksi tulemisesta tässä kyselyssä ei ole takeita, koska kyse on pienistä koululaisista, joille lukeminen voi olla vielä hankalaa. Oletettavasti vanhemmat ovat vastanneet moneen kysymykseen lapsen kanssa, jolloin vanhempien läsnäolo on voinut joissain määrin vaikuttaa lapsen antamiin vastauksiin. Meitä jäi mietityttämään ne mahdolliset seikat, jotka eivät tulleet julki tässä kyselyssä juuri sen vuoksi, että vanhemmat olivat oletettavasti läsnä lapsen täyttäessä kyselyä.

8.1 Jatkokehittämisideat

Jatkokehittämisen kannalta olisi tärkeää miettiä niitä keinoja, joilla lasten ääni saataisiin entistä tehokkaammin kuuluville tutkimuksissa. Ideoita mahdollisille jatkohankkeille ja tutkimuksille heräsi meissä useita. Olisi muun muassa kiin-

nostavaa tutkia koulukiusaamisilmiötä, koska meidänkin koostamista tuloksista kävi ilmi, että kiusaaminen ilmiönä on edelleen valitettavan yleistä alakouluissa. Lisäksi olisi ollut mielenkiintoista kohdistaa lapselle kysymyksiä, jotka liittyvät perhe-elämässä ilmeneviin ongelmiin ja huoliin. Tässä tutkimuksessa oli keskitytty lapsen osalta kartoittamaan lähinnä kavereihin liittyviä huolia sekä pelkoja yleisesti. Lasten pahoinvointiin liittyvistä kysymyksistä olisi tärkeää tulevaisuudessa tehdä enemmän tutkimusta, koska tiedossa on, että yhä nuoremmat lapset ja nuoret oireilevat psyykkisesti Suomessa. Toisaalta ymmärrämme, ettei tämän tutkimuksen tavoitteena ollut kartoittaa perheen ongelmia. Tiedostamme myös, että mikäli kysymyslomakkeisiin olisi lisätty pahoinvointia kartoittava kysymys, olisi se saattanut olla varsin epäeettistä, koska tuloksissa ilmenneille ongelmille ei olisi voitu tehdä mitään ihmisten vastatessa anonyymisti. Oli siis ehkä toisaalta viisas valinta jättää nämä aiheet tutkimuksessa kysymättä. Uusi lastensuojelulaki painottaa myös entistä enemmän varhaista puuttumista ja tukitoimia ja pohdimme muun muassa kuinka tehokkaasti koulu nykyisellään pystyy ylipäättään tarjoamaan tukea vanhemmille, vai pystyykö? Itsellemme heräsi paljon lisäkysymyksiä ja tiedon jano kasvoi työn edetessä.

8.2 Kyselylomakkeen arviointi

Mielestämme kysymyslomake olisi kannattanut rakentaa samanlaiseksi sekä syksyllä, että keväällä, jotta olisimme pystyneet vertaamaan paremmin näiden kahden kysymyslomakkeen tuloksia. Vaikka kysymysten keskenään vertailu oli haastavaa, oli se kuitenkin osittain mahdollista. Hankkeen toivomuksena kuitenkin oli erityisesti vertailla kyselylomakkeiden vastauksia, ja tämä olisi ollut helpompaa, jos kysymykset olisivat vastanneet toisiaan. Jatkon kannalta ehdotaisimme, että mahdolliset vertailututkimukset toteutettaisiin niin, että kyselyt pysyisivät keskenään samanlaisina, jolloin vertailun validius myös säilyisi parempana.

Opinnäytetyössämme käytetyt kyselylomakkeet oli laadittu hankkeessa, joten meillä ei ollut mahdollisuutta työstää niitä itse. Mielenpitemme kyselylomakkeiden muutokseen kyllä pyydettiin, mutta toisaalta hanke halusi samalla että vertaamme tuloksia keskenään, jolloin emme voineet tehdä lomakkeisiin suuria muutoksia, jotta olisimme pystyneet paremmin vertaamaan tuloksia toisiinsa. Kevään kyselyyn oli muutettu avoimet kysymykset kvantitatiivisesti strukturoiduksi, jolloin tulosten vertailtavuus ei ollut mielestämme täysin mahdollista. Tämän vuoksi emme pysty esittämään suoria johtopäätöksiä tuloksista, vaan pystymme lähinnä pohtimaan mahdollisia syitä muuttuneisiin vastauksiin ja eroihin niiden prosentuaalisissa painottuvuuksissa. Kysymysten erilaisella asetelulla olisi myös mahdollisesti saatu paremmin selville hankkeen tiedustelemia asioita.

Yhdeksi ongelmaksi tutkimuksen tekemisessä muodostui lomakkeiden ennalta määrätty muoto, jonka vuoksi tutkimustulosten syöttämiseen Spss-ohjelmaan meni kohtuuttoman kauan aikaa. Tutkimustuloksia ei pystynyt syöttämään ohjelmaan sellaisinaan, vaan meille koitui runsaasti lisätyötä siitä, että saimme ylipäättään syötettyä tulokset sellaisessa muodossa, että pystyisimme saamaan luotettavia tutkimustuloksia aikaiseksi. Tutkimuksen otanta oli hyvin laaja, joka lisäsi entisestään meille koituneen lisätyön määrää. Lomakkeiden huolelliseen tekoon laitettu aika olisi säästännyt huomattavasti enemmän aikaa niitä purettaessa. Lisäksi asianmukaisella laadinnalla tutkimustulosten luotettavuutta olisi pystytty parantamaan paljon.

Lomakkeiden rakentamisessa oli jätetty huomioimatta tutkimuksen luotettavuuden kannalta olennaisia asioita. Lasten kysymykset olivat liian monimutkaisia ajatellen vastaajan ikää. Lapsi ei mielestämme ensimmäisellä luokalla 6-7-vuotiaana ymmärrä kyselyssä kysytyjä asioita. Hän ei myöskään välttämättä osaa kirjoittaa tai lukea, joka jo tuottaa haasteita lapsen oman äänen esiin saamiseksi vastauksien osalta. Oletettavasti useassa tapauksessa lasten vanhemmat ovat haastatelleet lapsia ja jopa vastanneet kysymyksiin heidän olet-

tamiensa vastausten pohjalta. Tulokset mahdollisesti vääristyvät, mikäli aikuinen joutuu ohjailemaan lasta vastauksissa. Todella harvassa kyselylomakkeessa näkyi vastausten kirjoittaminen lapsen omalla käsialalla, josta voimme päätellä vanhempien toimineen haastattelijoina sekä kirjureina lasten puolesta. Lapset eivät myöskään välttämättä halunneet vanhempien haastattelemina antaa omia vastauksia, esimerkiksi pelkoja käsittelemään kysymykseen. Se, oliko tämä ongelma Lapsen ääni-kehittämisohjelman tiedossa, jäi meille epäselväksi. Jos todella oli tarkoitus, että lapsi vastaa kysymyksiin vanhempien kanssa, olisi tämä ollut hyvä kirjoittaa kysymyslomakkeisiin ohjeena.

8.3 Työn tekemisestä

Opinnäytetyömme teko on ollut meille suurta kasvun aikaa. Olemme oppineet valtavan paljon itsestämme, erilaisista tavoistamme toimia, sekä saaneet kosketuspintaa siihen, millaista on työskennellä projektissa, jossa työn tilaajana toimii erillinen taho. Paineita ja toiveita on tullut kahdelta eri suunnalta, eikä molempien täyttäminen ole aina ollut kovinkaan helppoa. Ammattikorkeakoululla on aina tietyt tavoitteet ja asetukset opinnäytetyön suhteen, joita ei voida tässäkään työssä sivuuttaa. Lisäksi kehittämisohjelma pyrkii työmme kautta kehittämään omaa toimintaansa, joten työmme tulokset ovat tärkeitä myös heidän tahonsa kannalta. Olemme usein olleet umpikujassa miettiessämme, onko opinnäytetyömme tarkoitus palvella ensisijaisesti omaa ammatillista oppimista ja kehitystä, vai hankkeen tavoitteita. Tämä työ on syntynyt näiden kahden tavoitteen pohjalta ja niiden välimaastoon. Olemme pyrkineet kuuntelemaan molempien tahojen toiveita ja tehneet parhaamme, jotta työllä olisi mahdollisimman paljon arvoa sekä itsellemme oppijina, että Lapsen ääni-kehittämissankkeelle.

Opinnäytetyön toteuttaminen parityönä ei aina käy mutkattomasti. Meillä yhteistyö on sujunut kokemuksemme mukaan kuitenkin erittäin hyvin. Olemme molemmat pyrkineet tuomaan työhön omia ajatuksiaan, ideoitaan ja parasta osaa-

mistaan. Olemme pyrkineet erityisesti huomioimaan vahvuutemme ja hyödyntäneet niitä tämän työn tekemisessä mahdollisimman tehokkaasti. Suurin ongelma tämänkin parityön toteuttamisessa on ollut aikataulujen yhteensovittaminen. Välillä on ollut vaikeaa löytää yhteistä aikaa töiden, perheen arjen pyörittämisen ja muiden koulutöiden lomassa. Molemmat meistä olivat myös raskaana tätä prosessia toteutettaessa, mikä osaltaan toi työlle lisähaasteita. Toisaalta parityön tekeminen antoi meille paljon. Pystyimme arvioimaan toistemme kirjoittamia tekstejä ja saimme niistä heti palautetta toisiltamme. Tämä välitön palaute oli oppimisen ja työn tekemisen kannalta mielestämme erittäin tärkeää. Kokemukset tiivistä työskentelystä parin kanssa ovat varmasti myös hyödyksi työelämässä. Saimme paljon tärkeää tietoa siitä, kuinka toisen mielipiteitä otetaan huomioon ja kuinka esittää omia ehdotuksia.

Opimme itsestämme myös paljon tätä opinnäytetyötä tehdessämme. Opimme tunnistamaan omia vahvuuksia ja heikkouksia esimerkiksi tiedon etsijöinä sekä kirjoittajina. Eniten saimme kuitenkin tietoa näin laajan tutkimuksen toteuttamisesta ja sen vaiheista. Alun perin meillä ei ollut tarkoitus toteuttaa kvantitatiivista tutkimusta ja koimme määrällisen tutkimuksen tekemisen aluksi hyvin haasteelliseksi. Lisäksi koostimme tutkimuksen tulokset kesän aikana, joka oli ongelmallista, koska apua ei ollut kesän aikana saatavilla opettajien puolelta. Jouduimmekin selviytymään muutamista ongelmista omin avuin ja onnistuimme selvittämään nämä mielestämme hienosti, mikä lisäsi luottamusta itseemme. Työn metodisen puolen toteuttaminen on muutenkin melko haasteellista, valitsee sitten minkä tahansa tutkimuksen toteutusmuodon, koska metodiopetusta on hyvin vähän tarjolla ammattikorkeakoulussa. Oppiminen tältä osin nojaa hyvin pitkälti opiskelijoiden omaan aktiivisuuteen tutkimuspuolen sisäistämisessä. Suoriuduimme mielestämme hyvin työn tekemiseen liittyvistä haasteista. Prosessi oli äärimmäisen haastava, mutta samalla kiinnostava, innostava ja äärimmäisen opettavainen kokemus.

9 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tutkimuksen luotettavuutta mitataan yleisesti kahdella eri termillä, näitä ovat tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetilla viitataan lähinnä tutkimuksen toistettavuuteen. Toistettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen tulisi olla toistettavissa, riippumatta siitä kuka tutkija tutkimuksen toteuttaa (Metsämuuronen 2009, 125). Sisällön validiteetin avulla tutkitaan, ovatko mittarissa käytetyt käsitteet teorian mukaisia (Metsämuuronen 2009, 126). Tutkimustulosten luotettavuutta voidaan eräällä tapaa pitää hyvänä, koska kyselyt annettiin koululaisten mukana kotiin ja huoltajilla oli hyvin aikaa vastata kysymyksiin. Koska jokainen lapsi sai vastata itsenäisesti kysymyksiin, ei myöskään tule olemaan esimerkiksi minkäänlaista ryhmän paineen muodostamaa yhdenmukaisuutta vastauksissa, vaan voimme luottaa siihen että kukin vastasi kysymyksiin totuudenmukaisesti. Kysymyksiin vastattiin anonymisti, jolloin voimme myös olettaa että kysymyksiin vastattiin totuudenmukaisesti.

Kyselylomakkeiden ongelmana on usein vastausprosentin alhaiseksi jääminen (Valli 2001, 31). Meidän tutkimuksessa vastausprosentti oli kuitenkin hyvä. Vastausprosentti kaikkien koulujen kesken oli syksyn kyselyssä noin 68 ja kevään kyselyssä 69. Vastausprosentti pysyi todennäköisesti hyvänä, koska kyse oli ryväotannasta, eli kysely toteutettiin koululuokittain ja kouluja oli tiedotettu tutkimuksen toteuttamisesta etukäteen (Valli 2001, 31). Vastausprosenttia paransi myös opettajan oma aktiivisuus, eli oppilaiden reissuvihkoihin oli kirjattu vielä erikseen muistutuskin vanhemmille kyselylomakkeen palauttamisesta kouluun.

Kuitenkin erityisesti lapsille suunnatut kysymykset olisi tullut muokata jo ensimmäiseen kyselomakkeeseen siten, että ne olisivat mahdollisimman helposti lapsen ymmärrettävissä. Erityisesti lasten kysymysten osalta tulosten luotettavuuteen liittyy paljon ongelmia erityisesti vastaajien iän vuoksi. Syksyn 2010 kyselyssä lapset ovat olleet vasta 6- 7-vuotiaita ja suurin osa heistä ei tuolloin ole

osannut vielä lukea ja kirjoittaa. Tämä tarkoittaa myös sitä, ettei suurimmalla osalla ole ollut mahdollisuutta vastata kysymyksiin ilman vanhempia. Vastauksista näki myös että suurin osa lasten kysymyksistä oli kirjoitettu aikuisen käsialalla, jolloin meillä ei ole takeita siitä onko lapsi vastannut kysymyksiin juuri niin kuin itse haluaisi, vai onko vanhemman läsnäolo voinut vaikuttaa vastauksiin. Tämä on vaikuttanut paljon tutkimuksen luotettavuuteen, koska toisenlaisilla kysymyksen asetteluilla olisi saatettu saada erilaisia tutkimustuloksia.

Toinen olennainen ongelma tutkimustulosten luotettavuuteen liittyy kysymyslomakkeiden vastaajiin. Lomakkeissa ei ollut kartoitettu millään lailla vastaajien esitietoja, kuten esimerkiksi onko vastaajana ollut äiti vai isä, vaiko esimerkiksi muu huoltaja tai lastenkodin ohjaaja. Olennainen tieto olisi ollut myös esimerkiksi kuinka mones kouluikäinen lapsi perheessä kyseinen ekaluokkalainen oli. Voidaan kuitenkin ajatella, että vanhempien vastaukset olivat hieman erilaisia riippuen siitä oliko kyseessä ensimmäinen ekaluokkalainen perheessä, vai kenties jo viides. Yleensä ensimmäisen lapsen kohdalla esimerkiksi koulun toimintaan osallistuminen on paljon aktiivisempaa kuin kolmannen lapsen kohdalla. Tämä ei toki aina pidä paikkaansa, mutta yleisesti voidaan ajatella näin, koska koulumaailma ei vanhemmalle ole vielä yhtä tuttu ensimmäisen lapsen kohdalla. Lisäksi monilapsisissa perheissä ei ole mahdollisuuksia osallistua koulun toimintaan samassa määrin kuin yksi- tai kaksilapsisissa perheissä. Olisi myös ollut mielenkiintoista tietää olivatko vastaajat vakituudessa työsuhteessa, koska jo työnteko itsessään asettaa ajallisia rajoitteita osallistumiseen liittyen, puhumattakaan siitä, jos molemmat vanhemmat tekevät esimerkiksi kolmivuorotyötä.

Täytyy pitää myös mielessä, että tutkimustuloksia ei voida yleistää koskemaan koko Suomen aluetta, koska toteutamme tutkimuksen vain yhden kaupungin sisällä. Toisaalta emme tätä pidäkään ongelmana, koska tarkoituksemme onkin kartoittaa ainoastaan Espoon alueen tilannetta. Tulokset kuitenkin antavat mahdollisesti viitteitä koko Suomen tilanteesta, vaikka tutkimuksemme alue kohdistui vain yhden kaupungin sisään. Vaikka Espoon kaupunki on maantie-

teellisesti sekä kulttuurisesti kovin eroava muista Suomen kaupungeista, voidaan näitä tuloksia mahdollisesti käyttää vertailussa ainakin muiden Etelä-Suomen kaupunkien kanssa. Vertailussa pitää kuitenkin muistaa ottaa huomioon esimerkiksi eri kuntien varallisuus, sijainti, perusopetukseen käytettävät varat ja luokkakoot. Uskomme kuitenkin, että lasten ja vanhempien yleisimmät ajatukset, toiveet ja huolet ovat suurelta osin samanlaisia ympäri Suomea liittyen lapsen koulunkäynnin aloitukseen.

Kyselylomakkeisiin liittyy joitakin heikkouksia, jotka myös tiedostimme tutkimusta tehdessä. Koska kyse oli kotona täytettävistä lomakkeista, ei vanhemmilla ollut mahdollisuutta saada apua ja selvennystä kysymyksiin. Voimme siis olettaa että kaikki vanhemmat eivät välttämättä olleet aina ymmärtäneet kysymystä niin hyvin, kuin se tutkimustulosten luotettavuuden kannalta olisi ollut toivottavaa (Valli 2001, 31.) Kyselylomaketutkimukseen liittyy myös useita positiivisia puolia. Koska kyselyt oli täytetty kotona, tutkijoiden läsnäololla ei ollut vaikutusta vanhempien ja lasten vastauksiin. Lisäksi kysymyslomakkeissa kysymykset esitetään kaikille vastaajille aina samassa muodossa, eli tällöin ongelmaksi ei muodostu esimerkiksi käytettävä tutkijan äänenpaino, kuten esimerkiksi haastattelututkimuksessa on vaarana (Valli 2001, 31.)

10 TYÖN AIHEEN VALINTA JA AIKATAULU

Aihe on mielestämme erittäin mielenkiintoinen, erityisesti sen vuoksi, että siirtyminen lapselle päiväkotimaailmasta koulumaailmaan on harppauksena hyvin suuri, eikä se aina käy mutkattomasti. Koulumaailman aloittamiseen liittyy paljon erilaisia tunteita, niin koulua aloittelevalle lapselle, kuin vanhemmillekin. Olimme kiinnostuneita saamaan selville, millaisia odotuksia ja kokemuksia tämän päivän suomalaisilla perheillä on kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä. Aihe on myös tärkeä, koska koulun ja kodin yhteistyö jää nykyisellään hyvin pinnalliseksi ja keskittyy lähinnä kerran- pari vuodessa tapahtuviin vanhempien ja opettajan välisiin tapaamisiin. Lapsen kokonaisvaltaisen kasvun tukemisen kannalta olisi erittäin tärkeää pitää tiivistä yhteistyötä koulun ja kodin välillä, jotta koulu saisi mahdollisimman hyvän kuvan siitä, miten koulu ja koti voisivat yhteistyössä tukea lasta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Aihe on meille molemmille myös henkilökohtaisesti tärkeä, koska olemme molemmat nuoria naisia, joilla perheen perustaminen on ajankohtaista, ja näin myös lapsen siirtyminen koulumaailmaan on mielessä jo nyt. Toisella meistä on viisivuotias lapsi, joten koulumaailmaan siirtyminen alkaa olemaan todella ajankohtaista hänelle. Myös tämän nuoremman sisaruksen koulun aloittaminen on muutamien vuosien päästä ajankohtainen. Olemme molemmat tällä hetkellä myös raskaana, toiselle meistä lapsi on ensimmäinen, joten molemmilla on kiinnostusta aiheeseen vaikka lapsen koulun aloittaminen nyt tuntuukin kaukaiselta. Tällaiset lapsen elämään liittyvät suuret muutokset kun ovat tulevan äidin mielessä jo odotusaikana. Olemme molemmat myös lukeneet uutisia ja kirjoituksia nykyhetken koulumaailmasta. Näitä uutisia lukiessa nousee väkisinkin esiin huoli lapsen hyvinvoinnista koulussa. Luokkakoot ovat nykyisin hyvin suuria sekä koulussa, kuin myös ryhmäkoot päiväkodissa, mikä muun muassa aiheuttaa huolta vanhemmissa. Suomalaisten lasten mielenterveysongelmat ja pahoinvointi ovat myös lisääntyneet huomattavasti viime vuosina.

Olimme valinneet opinnäytetyön aiheen Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyöpankista tammikuussa 2011 ja ensimmäinen tapaaminen projektivastaavan kanssa oli helmikuussa 2011. Ideapaperi esitettiin niin ikään helmikuussa 2011 ja tutkimussuunnitelma esitettiin huhtikuun lopussa 2011. Tutkimuslupa haettiin heti tutkimussuunnitelman valmistumisen jälkeen. Kyselylomakkeet lähetettiin kouluihin hankkeen projektivastaavan toimesta huhtikuun lopussa 2011. Tämän jälkeen paneuduimme teoriapohjaan, luimme paljon lähdekirjallisuutta ja etsimme tietoa aikaisemmista tutkimuksista.

Saimme kyselylomakkeet takaisin toukokuun lopussa 2011, jonka jälkeen aloimme purkaa tuloksia. Kesäkuussa 2011 syötimme tulokset Spss-ohjelmaan ja heinäkuussa 2011 litteroimme avoimet vastaukset. Litterointiprosessissa luokitelimme vastaukset värikoodeilla, jonka jälkeen saimme niistä tuloksia kvantitatiiviseen muotoon. Kysely oli verrattain suuri ja aikaa tulosten purkamiseen meni huomattavasti enemmän, kuin olimme alun perin ajatelleet. Erityisesti kvantitatiivisen aineiston syöttäminen Spss-ohjelmaan oli hidasta, koska kysymyksiä ei ollut laadittu sellaiseen muotoon, että ne olisi voinut syöttää ohjelmaan sellaisinaan. Meillä meni tämän vuoksi koko kesäkuu- ja heinäkuu tulosten purkamisprosessiin. Vastauslomakkeita oli kaiken kaikkiaan lähes 300, mikä vuoksi tulosten koostamiseen meni meiltä odotettua kauemmin. Myös litterointi oli verrattain vaikeaa, koska vanhempien vastaukset olivat usein pitkiä ja monesti vaikeita luokitella. Pääsimme elokuussa 2011 kirjoittamaan auki tulokset ja työstämään varsinaista teoriaosuutta opinnäytetyöhömmme. Käytimme loppukesän ja syksyn 2011 opinnäytetyön kirjoittamiseen. Työn osan esittelimme syyskuun lopussa 2011 opinnäytetyöseminaarissa ja jätimme työmme esitarkistukseen lokakuun lopussa 2011. Julkistamisseminaari järjestettiin 16.12.2011. Lopullisen version toimitimme painoon marraskuun loppupuolella 2011.

LÄHTEET

- Espoon kaupunki, opetussuunnitelma 2003, luku 13 Kodin ja koulun yhteistyö.
i.a. Viitattu 15.9.2011.
<http://www.espoo.fi/default.asp?path=1;28;11866;11703;23258;11855;12723;12434;50423;52396>
- Hilasvuori, Touko. 2002. Aikuisten yhteistyöllä lapsen oppimisen hyväksi. Teoksessa Koti ja koulu: kavereita vai kiistakumppaneita? Seminaarin työryhmä: Juha Aromaa. et al. Lapsen oikeuksien päivän seminaari 2001. 2002 Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. Kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio, visio ja strategia 2010. Kasvatus- ja nuorisotyö / Kirkkohallitus. Viitattu 15.11.2011 [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/DB8AD56233-446FFAC2257831003118AA/\\$FILE/lapsi_ja_nuorisotyon_strategia04.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/DB8AD56233-446FFAC2257831003118AA/$FILE/lapsi_ja_nuorisotyon_strategia04.pdf)
- Kodin ja koulun yhteistyö kuuluu opettajan ammattietiikkaan, opetusalan ammattijärjestö OAJ, 18.1.2007. Opetusalan eettisen neuvottelukunnan kannanotto. Viitattu 15.8.2011. http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,447827&_dad=portal&_schema=PORTAL
- Kodin ja koulun yhteistyöhanke, tutkimustulokset, i.a. Viitattu 15.8.2011
<http://www.koulussayhteisesti.fi/yhteystiedot.php>

Kolbe, Laura ja Järvinen, Katriina (toim.) 2002. Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Tammi.

Kristeri, Irene 1999. Näe minut-vanhemmuus ja lapsen kohtaaminen. Helsinki: Karas-sana.

Lapsen ääni- kehittämisohjelma i.a. Viitattu 20.4.11.
http://www.lapsenaani.fi/lapsen_aani.html

Lapsen ääni verkkosivuille tuleva osaprojektin kuvaus, Lapsen ääni koulussa /koulu lapsen hyvinvointia tukemassa, i.a. Viitattu 15.8.2011.
http://www.diaktutkii.fi/docs/aineistopankki/Lapsen_aani.pdf

Lapsen ääni, tukevasti alkuun, vahvasti kasvuun i.a. Viitattu 20.4.11 ja 25.8.2011 http://www.lapsenaani.fi/osahankkeet/pks/tukevasti_alkuun.html

Lapsi on osallinen, Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja, 3.3 2008. Kirkon kasvatus- ja nuorisotyö/ Kirkkohallitus. Viitattu 15.11.2011.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A135233A105C6571C225770000309FFB/\\$FILE/Varhaiskasvkehittamisen_asiakirja.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A135233A105C6571C225770000309FFB/$FILE/Varhaiskasvkehittamisen_asiakirja.pdf)

Lastensuojelulaki 2007 / 417, 13.4.2007. Viitattu 2. 9. 2011
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Launonen, Leevi; Pohjola, Kirsi & Holma, Pirjo. 2004. Kodin ja koulun yhteistyö voimavaraksi! Teoksessa Leevi Launonen & Lea Pulkkinen (toim.)

Koulu kasvuyhteisönä. Kohti uutta toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus.

Meidän kirkko, mukana perheiden arjessa, 2010:1. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja. Kirkon perheneuvonnan strategia vuoteen 2016. Viitattu 15.9.2011

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/26454C78D23D2F4AC22577AF003D0C72/\\$FILE/Perheneuvonnan_strategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/26454C78D23D2F4AC22577AF003D0C72/$FILE/Perheneuvonnan_strategia.pdf)

Metsämuuronen, Jari 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä Helsinki: International Methelp.

Mukava-hanke, Kodin ja koulun yhteistyöprojekti, i.a. Viitattu 2.9.2011

http://www.mukavahanke.com/projektit/kk_yhteisty.html

Mukava-hanke, Projektit, i.a. Viitattu 15.8.11

<http://www.mukavahanke.com/projektit.html>

Myllärniemi, Pirjo 2011. Kasvatustyön sihteeri, Espoon seurakuntayhtymä. Espoo. Henkilökohtainen tiedonanto, sähköpostiviesti 14.10. Vastanottaja Mari Ryynänen. Tuloste tekijän hallussa.

Opetushallitus 12.7.2010. Kodin ja koulun yhteistyö perusopetuksessa. Viitattu 4.5.2011

http://www.oph.fi/koulutus_ ja_tutkinnot/perusopetus/kodin_ ja_koulun_yhteisty

Opetushallitus 15.2.2011. Perusopetus. Viitattu 4.5.2011
http://www.oph.fi/koulutus_ ja_ tutkinnot/perusopetus

Opetushallitus, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, i.a. Viitattu 15.9.2011.
http://www.oph.fi/saadokset_ ja_ ohjeet/opetussuunnitelmien_ ja_ tutkintojen_perusteet/perusopetus

Perusopetuslaki 1998/628, 21.8.1998. Viitattu 25.5.2011
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 22.10.2011.
<http://www.valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf332889/fi.pdf>

Rantala, Irma 2007. Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PK-kustannus.

Seurakuntien lapsityön keskus i.a. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta. Viitattu 15.9.2011 http://www.evl-slk.fi/kirkon_varhaiskasvatus/aamu_ ja_ iltapaivatoiminta

Siniharju, Marjatta 2003. Kodin ja koulun yhteistyö peruskoulun alkuopetusluokilla – Yhteistyön arvostus ja toteutuminen Helsingin kaupungin peruskoulujen alkuopetusluokilla lukuvuosina 1983-1984 ja 1998-1999. Opettajainkoulutuslaitos. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämissuunnitelman eli Kaste-suunnitelman 2012-2015 valmistelu, 20.9.2011. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 22.10.2011.

http://www.stkl.fi/2011_KASTE_kuuleminen_19.9.2011_valmistelu.pdf

Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Kirkon perheneuvonta i.a. Viitattu 15.9.2011. <http://evl.fi/perheneuvonta>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Ekaluokkalaisen kouluun siunaus on odotettu tapahtuma 29.7.2008. Viitattu 15.9.2011

<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/C892FF0F7AA4A327C2257495002852AB?OpenDocument&lang=FI>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Seurakunnat ovat aktiivisesti mukana koululaisten arjessa, 16.18.2011. Viitattu 15.9.2011

<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/0/3CB774C0DF362952C22578EE0044267C?opendocument&lang=FI>

Suomen vanhempainliitto, kodin ja koulun yhteistyötä ohjaavat asiakirjat, i.a. Viitattu 15.9.2011.

http://www.vanhempainilta.fi/info/kodin_ja_koulun_yhteistyota_ohjaavat_asiakirjat

Suomen Vanhempainliitto, Reilusti rinnakkain on kodin yhteistyötä kehittävä hanke, i.a. Viitattu 15.8.2011.

http://www.vanhempainliitto.fi/koti_ja_koulu/kehittamishankkeita/reilusti_rinnakkain_-hanke

Tuomi, Jouni. & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.
Helsinki: Tammi

Wahlberg, Karl- Erik 2005. Lapsi vanhemmuutta kasvattamassa. Teoksessa
Jaana Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus- paras tuki nuoren kas-
vuun. Helsinki: Väestöliitto

Valli, Raine 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PK-
kustannus.

Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnalli-
sista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta, 2001/1435,
20.12.2001. Viitattu
15.8.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20011435>

YK:n Ihmisoikeudet. 26. artikla, i.a. Viitattu 21.9.2011. <http://www.fredmanmansson.fi/yknioj.htm>

LIITTEET:

LIITE 1: Syksyn 2010 kysely

VANHEMPIEN KYSYMYKSET

ALAKOULUN ALOITTAMISEEN LIITTYVÄT AIHEET

1. Millaisia odotuksia sinulla on kodin ja koulun yhteistyöstä lapsesi aloitettua ensimmäisellä luokalla?

2. Ketkä henkilöt koet tärkeinä yhteistyökumppaneina?

3. Mitä itse olet valmis tekemään kodin ja koulun yhteistyön tukemiseksi?

4. Oletko kiinnostunut saamaan lisätietoa ja keskustelemaan muiden vanhempien kanssa?

Valitse kustakin alla esitetystä aiheesta:

1. Alakoulun arki ja toimintatavat	☐
2. Kodin säännöt ja vapaa-aika	☐
3. Ravinto, liikunta ja lepo	☐
4. Harrastukset	☐
5. Sosiaaliset suhteet/Kaverisuhteet	☐

6. TV, pelit, internet

□

7. Jokin muu, mikä?

VANHEMMUUTEEN LIITTYVÄT JA SIIHEN VAIKUTTAVAT AIHEET

KOKEMUKSENI VANHEMMUUDESTA

	En ole samaa mieltä	En ole aivan samaa mieltä	En ole samaa enkä eri mieltä	Olen lähes samaa mieltä	Olen samaa mieltä
Koen olevani riittävä hyvä äiti/isä	()	()	()	()	()
Pystyn puhumaan vaikeista asioista lapseni kanssa	En ole samaa mieltä	En ole aivan samaa mieltä	En ole samaa enkä eri mieltä	Olen lähes samaa mieltä	Olen samaa mieltä
	()	()	()	()	()
Minulla on hyvä suhde lapseni	()	()	()	()	()
Pystyn selvittämään ristiriidat välillämme	()	()	()	()	()
Tiedän mitä lapseni tekee	()	()	()	()	()
Tiedän kuinka	()	()	()	()	()

lapseni voi

**Luotan
lapseni**

() () () () ()

5. Oletko kiinnostunut saamaan lisätietoa ja keskustelemaan muiden vanhempien kanssa?

Valitse kustakin alla esitetystä aiheesta:

1. Työn ja perheen yhteensovittaminen
2. Hyvinvoiva parisuhde
3. Yksinhuoltaja ekaluokkalaisen kanssa
4. Uusperheen arki
5. Joki muu, mikä?

Muuta huomioitavaa?

LAPSEN KYSYMYKSET

VUOROVAIKUTUS JA SOSIAALISET SUHTEET

1. Onko sinulla kavereita?

aina

joskus

ei koskaan

2. Huolestuttaako sinua joku asia kavereiden kanssa?

HYVINVOINTI

3. Mikä saa sinut hyvälle mielelle?

KOULUN ALOITUKSEEN LIITTYVÄT ASIAT

4. Mitä odotat/toivot ensimmäiseltä kouluvuodelta?

5. Mikä on mielestäsi parasta koulun aloituksessa?

6. Mikä asia huolestuttaa sinua koulun aloituksessa?

7. Onko sinulla tuttuja kavereita samalla luokalla?

8. Onko joku muu asia, joka on sinulle tärkeä?

KIITOS VASTAUKSISTASI!

LIITE 2. Saatekirje, Kysely 1. luokkalaisten vanhemmille ja 1. luokan oppilaille

KYSELY 1. LUOKKALAISTEN VANHEMMILLE JA 1. LUOKAN OPPI- LAILLE

Lapsesi on elokuussa 2010 siirtynyt 1. luokalle ja aloittanut koulupolkunsa perusopetuksessa. Kouluikään siirtyminen on lapsen elämässä muutoksen aikaa. Samoin vanhemmat pohtivat lapsen siirtymävaiheissa omaa, uudenlaista rooliaan ja osallisuuttaan.

Syksyllä 2009 Espoossa käynnistyneen Tukevasti alkuun- hankkeen avulla kehitetään ja juurrutetaan vähitellen koko Espooseen toimintamalleja, jotka edesauttavat mm. kodin ja koulun välistä yhteistyötä kasvatuskumppanuuden hengessä. Tavoitteena on, että vanhempien osallisuus ja aktiivisuus lisääntyy, vanhemmuus vahvistuu ja vanhempien keskinäinen vertaistuki kasvaa. Tavoitteena on myös, että lasten vaikutusmahdollisuudet lisääntyvät. Tämä kysely on jatkoa syksyllä 2010 toteutettuun kyselyyn, jossa kartoitettiin lasten ja vanhempien ajatuksia koulun ja kodin yhteistyöstä lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen.

Tässä kyselyssä kysytään vanhempien ja lasten ajatuksia liittyen ensimmäiseen kouluvuoteen. Lapset voivat vastata itse esitettyihin kysymyksiin, tai voitte täyttää lapsen liittyvät kysymykset myös yhdessä lapsen kanssa.

Kyselyn tulosten avulla saadaan tietoa vanhempia kiinnostavista/huolestuttavista aiheista ja lapsien ajatuksista koskien ensimmäistä kouluvuotta. Tuloksia tullaan hyödyntämään kodin ja koulun välisen yhteistyön aloituksessa sekä tulevilla vanhempainilloissa.

Kyselyn pohjalta tullaan toteuttamaan opinnäytetyö Diakonia Ammatikorkeakoulun kahden sosionomi-diakoni opiskelijan toimesta.

Vastaukset käsitellään nimettöminä ja koottu aineisto tulee Espoon kaupungin opetustoimen käyttöön.

Vastaukset pyydetään toimittamaan viimeistään 20.5.2011 mennessä luokanopettajalle suljetussa kirjekuoressa.

SUURI KIITOS OSALLISTUMISESTA!

Ystävällisin terveisin

Mari Ryynänen ja Heidi Kaipainen
Sosionomi (AMK)+diakoni
Diakonia Ammattikorkeakoulu, Etelä, Järvenpää

Merja von Schantz
Projektisuunnittelija
Tukevasti alkuun- hanke
Suomenkielisen opetuksen tulosityksikkö
PL 218, 02070 ESPOON KAUPUNKI
p. (09) 816 83735/ 046 8773903
merja-riitta.schantz@espoo.fi

Tukevasti alkuun, vahvasti kasvuun (Tukevasti) -hanke kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamaan Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliseen kehittämisohjelmaan. Tukevasti-hanketta toteutetaan osana lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin ja osallisuuden edistämiseen tähtäävää Etelä-Suomen Lapsen ääni -kehittämisohjelmaa sekä Espoon lapsi- ja perhepoliittista ohjelmaa. Tukevasti-hanke on käynnistynyt vuonna 2009 Helsingissä, Espoossa, Vantaalla sekä Kirkkonummella ja hanketta hallinnoi Helsinki.

LIITE 3. Kevään 2011 kysely

VANHEMPIEN KYSYMYKSET

ALAKOULUN ALOITTAMISEEN LIITTYVÄT AIHEET

1. Millaisia kokemuksia sinulla on ollut kodin ja koulun yhteistyöstä lapsesi ensimmäisen kouluvuoden ajalta ?

2. Ketkä henkilöt olet kokenut tärkeiksi yhteistyökumppaneiksi? luokanopettaja

- terveydenhoitaja
- rehtori
- muut opettajat
- laaja-alainen erityisopettaja
- koulunkäyntiavustaja
- oppilashuollon jäsenet
- koulun muu henkilökunta
- luokkakaverien vanhemmat
- lapsen kaverit
- iltapäivätoimija
- muu? _____

3. Mitä itse olet tehnyt kodin ja koulun yhteistyön tukemiseksi?

- Osallistunut henkilökohtaiseen vanhempaintapaamiseen opettajan kanssa
Kuinka monta kertaa? _____
- Ollut muunlaisessa yhteistyössä opettajan kanssa useita kertoja vuoden aikana
- Osallistunut luokan vanhempainiltaan. Kuinka monta kertaa? _____
- Osallistunut koko koulun vanhempainiltaan. Kuinka monta kertaa?

- Osallistunut muuhun luokan / koulun järjestämään tapahtumaan/tapahtumiin
Mihin? _____
- Osallistunut vanhempainyhdistystoimintaan
- Seurannut ja tukenut oppilaan koulunkäyntiä
- Tukenut opettajaa
- Jotain muuta?

4. Miten yhteistyö on sujunut opettajan kanssa?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin / ei huonosti

- melko huonosti
- huonosti

5. Miten yhteistyö on sujunut koulun henkilöstön kanssa?

- hyvin
- melko hyvin
- ei hyvin / ei huonosti
- melko huonosti
- huonosti

6. Oletko kiinnostunut saamaan lisätietoa ja keskustelemaan muiden vanhempien kanssa?

Valitse kustakin alla esitetystä aiheesta:

	paljon	joskus	en ollen-
kaan			
☐ Alakoulun arki ja toimintatavat	☐	☐	☐
☐ Kodin säännöt ja vapaa-aika	☐	☐	☐
☐ Ravinto, liikunta ja lepo	☐	☐	☐
☐ Harrastukset	☐	☐	☐
☐ Sosiaaliset suhteet/Kaverisuhteet	☐	☐	☐
☐ TV, pelit, internet	☐	☐	☐
☐ Työn ja perheen yhteensovittaminen	☐	☐	☐
☐ Hyvinvoiva parisuhde	☐	☐	☐
☐ Yksinhuoltaja ekaluokkalaisten kanssa	☐	☐	☐
☐ Uusperheen arki	☐	☐	☐
☐ Jokin muu, mikä?	☐	☐	☐

VANHEMMUUTEEN LIITTYVÄT JA SIIHEN VAIKUTTAVAT AIHEET

KOKEMUKSENI VANHEMMUUDESTA

En ole samaa mieltä	En ole aivan samaa mieltä	En ole samaa enkä eri mieltä	Olen lähes samaa mieltä	Olen samaa mieltä
---------------------------	------------------------------------	---------------------------------------	----------------------------------	-------------------------

Koen olevani

riittävä hyvä äiti/isä	()	()	()	()	()
Pystyn puhumaan vaikeista asioista lapseni kanssa	()	()	()	()	()
Minulla on hyvä suhde lapseeni	()	()	()	()	()
Pystyn selvittämään ristiriidat välillämme	()	()	()	()	()
	En ole samaa mieltä	En ole aivan samaa mieltä	En ole samaa enkä eri mieltä	Olen lähes samaa mieltä	Olen samaa mieltä
Tiedän mitä lapseni tekee	()	()	()	()	()
Tiedän kuinka lapseni voi	()	()	()	()	()
Luotan lapseeni	()	()	()	()	()

Muuta huomioitavaa?

LAPSEN KYSYMYKSET

VUOROVAIKUTUS JA SOSIAALISET SUHTEET

1. Onko sinulla kavereita?

- aina joskus ei koskaan

2. Pelottaako joku asia sinua?

- kyllä
 ei

3. Jos vastasit KYLLÄ

Mikä asia pelottaa?

4. Oletko kertonut asiasta

vanhemmille	opettajalle	muulle koulun aikuiselle
☐ kyllä	☐ kyllä	☐ kyllä
☐ ei	☐ ei	☐ ei

5. Onko asialle tehty jotain niin, että pelko on poistunut sinulta?

- kyllä
 ei

6. Jos olet tarvinnut apua oppimisessa, oletko saanut apua?

- kyllä
 ei

KOULUN KÄYNTIIN LIITTYVÄT ASIAT

7. Onko ensimmäinen kouluvuosi ollut sellainen kuin olit ajatellut etukäteen?
(rastita yksi vaihtoehto)

8. Mikä on ollut mukavinta koulussa? (rastita yksi tai useampi asia)

- oppii uusia asioita
- kaverit
- välitunnit
- läksyt
- leikkiminen/leikit
- kiva opettaja
- kiva luokka
- kouluruoka
- retket
- liikunta
- oppitunnit
- saa uusia kirjoja ja tavaroita
- kummioppilaat
- joku muu _____

9. Mitkä asiat ovat tuntuneet ikäviltä koulussa?

HYVINVOINTI

10. Mikä saa sinut hyvälle mielelle?

KIITOS VASTAUKSISTASI!

